אחת לכלל ואחת לפרט. נאו כולו ופרט ממש [מ] דמרומקיס זה מזה הן אלא דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד על הכלל כולו יצא [מא] והנפש אשר תאכל בשר [מב] (מזבח השלמים) (ויקרא ז) והלא שלמים בכלל כל [מג] הקדשים היו ולמה יצאו להקיש אליהם ולומר לך מה שלמים מיוחדים קדשי מזבח אף כל קדשי מזבח (בכלל כל הקדשים אל הקדשים אשר יקדישו בני ישראל [מד] וטומאתו עליו (שם כב) כל הקדשים בכלל): לדברים שאינן נאכלין. כגון עצים ולבונה שאין ראויים לאכילה אם אכל מהם בטומאת הגוף חייב כרבנן דמתניתין: ולר"ש. דתני' [מה]: חד מהאי [מו] זוזא. אמרי חדא מילתא ואינך תרי חדא מילתא: חד אמר. חד מהאי [מז] זוזא אמר מחלוקת שנתלקו חכמים על רבי שמעון שחייב: בטומאת בשר. אם אכלן לעצים ולבונה טמאין לוקה משום לא דוהכשר אשר יגע בכל טמא וגו' (ויקרא ז) דאמר מר (חולין דף לו:) והכשר יתירא לרבות עצים ולבונה: אבל בטומאת הגוף. והן טהורים דברי הכל אינו לוקה דלא אתרבו בה: הכי גרסינן כיון דקרינן ביה והבשר אשר יגע וגו' קרינא ביה וטומאתו עליו ונכרתה. כלומר כיון דבטומאת בשר אמרי רבנן לוקה אעצים ולבונה בטומאת הגוף נמי אית להו לוקה דהא גבי הדדי כתיבי: אסיפא. אמילתיה דר"ש והכי אמרינן מחלוקת דרבי שמעון אדרבנן דלא לקי בטומאת הגוף דלא רבי רחמנא אבל בטומאת עצמן דרבינהו קרא דברי הכל לוקה: כיון דלא קרינן בהו. בעצים ולבונה לרבי שמעון וטומאתו עליו דטומאת הגוף לא קרינן בהו והבשר אשר יגע וגו': לפסולא בעלמא. ומעלה דרבנן היא וקרא אסמכתא [מט] בעלמא הוא והכי אמרי' בפסחים (דף מד:) דאין לוקין עליו: מתני' לשם זבח. לאפוקי שנוי קדש כגון לשם זבח אמר: לשם זובח. לאפוקי שנוי בעלים והא ילפינן להו מקראי בפ"ק (נעיל ד:): לשם אשים לשם ריח. בגמרא מפרש לאפוקי מאי וליף לה מקרא: לשם חטא. לשם חטאת שהוא מביאו עליו: אף מי שלא היה בלבו כו'. ששחט סתם כשר: שהוא תנאי בית דין. [מ] שישחט סתם כדאמרן בפ"ק (נעיל ב:) [מא] התנו בית דין דלא לימא לשמו דלמא אתי למימר שלא לשמו: שאין המחשבה הולכת אלא אחר העובד. הלכך אי הוה [מב] שלא לשמו אע"ג דבעלים אמרי לשמו לאו מידי הוא דלאו בדידהו תליא מילתא דכתיב המקריב אותו לא יחשב (ויקרא ז): גמ' עולה לשם שולה כו'. קרא קדרים עולה אשה ריח ניחוח לה' (ויקרא א) ואע"ג דלאו בשחיטה כתיב אשכחן ליה בשלמים גבי זביחה והקריב מזבח השלמים אשה לה' (שם ג) שתהא זביחה לשם שלמים לשם אשים לשם [מג] שם והאי דנקט הכא קרא דעולה משום דכתיבי כולהו גביה וגבי שלמים לא כתיב בההוא קרא לריח ניחוח: לאפוקי כבבא. ע"מ לעשותו תחיכות לוחות בגחלים קרבוניא"ם בלע"ז ודוגמתו בעירובין [מד] (דף כט:) ונייתי [מה] הוגנא דערבתא ונכביב ויכול: [מו] אין בהם משום ריח. דכיון דלגלגן תחילה חוץ למערכה הו לא מסקינן ריחא: הנחת רוח. נחת רוח לפני הקדוש ברוך הוא שאמר ונעשה רצונו: ולא יהללו. אין דבר אחר מחלל את קדשיו אלא מי מחללו קדשים מחללין קדשים דנפקא לן (נעיל ה.) דבמחשבה שלא לשמו מתחללים מושחטו אותה לחטאת: טעמא דלא היה בלבו כלל. ששחטו סתם וממילא קרב לשמו: הא לשם חולין כשר ואינו מרצה. וכי אמר רב נמי כשרה ואינה מרצה קאמר: לשם חולין. שיודע שהיא חטאת ושחטו לשם חולין כשרה דאמרן שאין חולין מחללין קדשים: משום חולין. כשבור [מז] שהם חולין פסולה דהיינו מתעסק בדברים אחרים ואינו עסוק בקדשים: למתעסק

אחת לכלל ואחת לפרט לדברים שאינן נאכלין ולרבי שמעון דאמר דברים שאין נאכלין אין חייבין עליהם משום טומאה לאיתויי מאי לאיתויי * חטאות הפנימיות ס"ד אמינא הואיל [מ] ואמר רבי שמעון כל שאינו על מזבח החיצון כשלמים אין חייבין עליו משום פיגול [מא] משום טומאה נמי לא ליחייב קמ"ל: נומי ר' שמעון [מב] מחייב את שדרכו לאכול כו': איתמר רבי יוחנן וריש לקיש רבי אלעזר ורבי יוסי ברבי חנינא חד מהאי [מג] זוזא וחד מהאי זוזא חד אמר מחלוקת בטומאת בשר אבל בטומאת הגוף דברי הכל אינו לוקה וחד אמר כמחלוקת בזו כך מחלוקת בזו [מד] מאי טעמא כיון דקרינא ביה [א] והבשר אשר יגע בכל טמא קרינן ביה [ב] וטומאתו עליו רב טביומי מתני הכי רב כהנא מתני [מה] הכי חד מהאי זוזא וחד מהאי זוזא אסיפא חד אמר מחלוקת בטומאת הגוף אבל בטומאת בשר דברי הכל לוקה וחד אמר כמחלוקת בזו כך מחלוקת בזו אמר רבא מסתברא כמ"ד כמחלוקת בזו כך מחלוקת בזו מאי טעמא כיון דלא קרינא ביה וטומאתו עליו ונכרתה לא קרינן ביה והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל [מו] והאמר מר והבשר לרבות עצים [מז] ולבונה לפוסלה בעלמא: מתני' [מח] לשם ששה דברים הזבח נזבח: לשם זבח לשם זובח לשם השם לשם אשים לשם ריח לשם ניחוח והחטאת והאשם לשם חטא אמר רבי יוסי [מט] אף מי שלא היה בלבו לשם אחד מכל אלו כשר שהוא תנאי בית דין שאין המחשבה הולכת אלא אחר העובד: גמ' אמר רב יהודה אמר רב עולה לשם עולה לאפוקי לשם שלמים דלא אשים לשם אשים לאפוקי בבבא דלא ריח לשם ריח לאפוקי אברים שצלאן והעלן דלא [נ] דאמר רב יהודה אמר רב דאברים שצלאן והעלן אין בהן משום ריח ניחוח לשם הנחת רוח לה' לשם מי שאמר והיה העולם [נא] אמר רב יהודה אמר רב [נב] חטאת ששחטה לשם עולה פסולה לשם חולין כשרה אמר ר' [נג] אלעזר מ"ט דרב [נד] ולא יחללו את קדשי בני ישראל קדשים מחללין קדשים ואין חולין מחללין קדשים: מתיב רבה אמר רבי יוסי [נה] אף מי שלא היה בלבו לשם אחד מכל אלו כשר שהוא תנאי ב"ד טעמא שלא היה בלבו כלל הא היה בלבו לשם חולין פסול א"ל אביי [נו] דלמא לא היה כלל כשר ומרצה הא היה בלבו לשם חולין כשר ואינו מרצה א"ר [נז] אלעזר חטאת ששחטה לשם חולין כשרה משום חולין פסולה כדבעא מיניה שמואל מרב הונא מנין

אחת לכלל ואחת לפרט. לדרוש דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על הכלל כולו יצא [מ] והנפש אשר תאכל בשר [מא] (מזבח השלמים) (ויקרא ז) והלא שלמים בכלל כל [מב] הקדשים היו ולמה יצאו להקיש אליהם ולומר לך מה שלמים מיוחדים קדשי מזבח אף כל קדשי מזבח (בכלל כל הקדשים אל הקדשים אשר יקדישו בני ישראל [מג] וטומאתו עליו (שם כב) כל הקדשים בכלל): לדברים שאינן נאכלין. כגון עצים ולבונה שאין ראויים לאכילה אם אכל מהם בטומאת הגוף חייב כרבנן דמתניתין: ולר"ש. דתני': חד מהאי [מד] זוזא. אמרי חדא מילתא ואינך תרי חדא מילתא: חד אמר. חד מהאי [מה] זוזא אמר מחלוקת שנתלקו חכמים על רבי שמעון שחייב: בטומאת בשר. אם אכלן לעצים ולבונה טמאין לוקה משום לא דוהכשר אשר יגע בכל טמא וגו' (ויקרא ז) דאמר מר (חולין דף לו:) והכשר יתירא לרבות עצים ולבונה: אבל בטומאת הגוף. והן טהורים דברי הכל אינו לוקה דלא אתרבו בה: הכי גרסינן כיון דקרינן ביה והבשר אשר יגע וגו' קרינא ביה וטומאתו עליו ונכרתה. כלומר כיון דבטומאת בשר אמרי רבנן לוקה אעצים ולבונה בטומאת הגוף נמי אית להו לוקה דהא גבי הדדי כתיבי: אסיפא. אמילתיה דר"ש והכי אמרינן מחלוקת דרבי שמעון אדרבנן דלא לקי בטומאת הגוף דלא רבי רחמנא אבל בטומאת עצמן דרבינהו קרא דברי הכל לוקה: כיון דלא קרינן בהו. בעצים ולבונה לרבי שמעון וטומאתו עליו דטומאת הגוף לא קרינן בהו והבשר אשר יגע וגו': לפסולא בעלמא. ומעלה דרבנן היא וקרא אסמכתא [מו] בעלמא הוא והכי אמרי' בפסחים (דף מד:) דאין לוקין עליו: מתני' לשם זבח. לאפוקי שנוי קדש כגון לשם זבח אמר: לשם זובח. לאפוקי שנוי בעלים והא ילפינן להו מקראי בפ"ק (נעיל ד:): לשם אשים לשם ריח. בגמרא מפרש לאפוקי מאי וליף לה מקרא: לשם חטא. לשם חטאת שהוא מביאו עליו: אף מי שלא היה בלבו כו'. ששחטו סתם כשר: שהוא תנאי בית דין. [מ] שישחטו סתם כדאמרן בפ"ק (נעיל ב:) [מא] התנו בית דין דלא לימא לשמו דלמא אתי למימר שלא לשמו: שאין המחשבה הולכת אלא אחר העובד. הלכך אי הוה [מב] שלא לשמו אע"ג דבעלים אמרי לשמו לאו מידי הוא דלאו בדידהו תליא מילתא דכתיב המקריב אותו לא יחשב (ויקרא ז): גמ' עולה לשם שולה כו'. קרא קדרים עולה אשה ריח ניחוח לה' (ויקרא א) ואע"ג דלאו בשחיטה כתיב אשכחן ליה בשלמים גבי זביחה והקריב מזבח השלמים אשה לה' (שם ג) שתהא זביחה לשם שלמים לשם אשים לשם [מג] שם והאי דנקט הכא קרא דעולה משום דכתיבי כולהו גביה וגבי שלמים לא כתיב בההוא קרא לריח ניחוח: לאפוקי כבבא. ע"מ לעשותו תחיכות לוחות בגחלים קרבוניא"ם בלע"ז ודוגמתו בעירובין [מד] (דף כט:) ונייתי [מה] הוגנא דערבתא ונכביב ויכול: [מו] אין בהם משום ריח. דכיון דלגלגן תחילה חוץ למערכה הו לא מסקינן ריחא: הנחת רוח. נחת רוח לפני הקדוש ברוך הוא שאמר ונעשה רצונו: ולא יהללו. אין דבר אחר מחלל את קדשיו אלא מי מחללו קדשים מחללין קדשים דנפקא לן (נעיל ה.) דבמחשבה שלא לשמו מתחללים מושחטו אותה לחטאת: טעמא דלא היה בלבו כלל. ששחטו סתם וממילא קרב לשמו: הא לשם חולין כשר ואינו מרצה. וכי אמר רב נמי כשרה ואינה מרצה קאמר: לשם חולין. שיודע שהיא חטאת ושחטו לשם חולין כשרה דאמרן שאין חולין מחללין קדשים: משום חולין. כשבור [מז] שהם חולין פסולה דהיינו מתעסק בדברים אחרים ואינו עסוק בקדשים: למתעסק

מנין

מנין

מסורת הש"ס

עין משפט
גר מצוה

נז א מיי' פי"ח מהל' פסה"מ הל' מ:
נח ב מיי' פ"ט מהל' טומאת אוכלין הל"ט ופי"ו מהלכות אסורי מזבח הלכה מ:
נט ג מיי' פי"ד מהל' מעה"ק הל' יא:
ס ד מיי' פי"ו מהלכות מעה"ק הלכה ד:
סא ה מיי' שם פי"ו מהל' פסה"מ הל' ד:

שיטה מקובצת

מ) משום טומאה נמי לא ליחייב וקשה דמשמע דהא בהא תליא והרי מנחת נסכים וכו' דאין חייב (עליו) [עליהן] משום פיגול וחייב עליו משום טומאה לכך נראה (דפריך) [דה"פ] משום דאמר שלמים יצא מן הכלל ללמד על טומאה וסד"א דכי היכי דלר"ש דריש משלמים דלגבי פיגול דוקא בדבר שהוא על מזבח החיצון כשלמים חייבין עליו משום פיגול ה"נ נימא דר"ש דריש משלמים דגבי טומאה דוקא דבר שהוא על מזבח החיצון כשלמים חייבין עליו משום טומאה קמ"ל. מהר"פ ז"ל: ב) חיבת מחייב נמחק: ג) מהאי זוזא וחד מהאי זוזא: ד) מחלוקת בזו אמר רבא מסתברא כמ"ד כמחלוקת בזו כך מחלוקת בזו מאי: ה) כהנא מתני חד וחיבת הכי נמחק: ו) ולבונה לפסולא בעלמא פ"ה ומעלה דרבנן הוא וקרא אסמכתא בעלמא הוא וקשה דבחולין מוכח דעושה שני ואם כן דאורייתא הוא וי"ל לפסולא בעלמא ולא ללקות עליו ולעולם דאורייתא הוא. מהר"פ ז"ל: ז) יוסי שמעתי שאף מי: ח) אלעאי חיבת אלעזר נמחק: ט) יוסי שמעתי שאף מי: י) דלמא לא היה בלבו כלל כשר ומרצה תימה מנ"ל למידק הכי הא אינך מחשבות כמו לשם ריח ניחוח לא מצינא למידק הכי הא לשם חולין אינה מרצה דפשיטא דמחשבת חולין לא פסלא באימורין דהן עצמן שלא הקטירו אימוריו כשר וי"ל דמ"מ משמע ליה מדנקט שלא היה בלבו דלגבי היכא דמצינו למידק דייקינן וא"ת מנ"ל למידק הכי ממילתיה דר"י אדרבה לישנא דר"י משמע לא מבעיא היה בלבו לשם אלו כשר (אלא) [אבל] למידק הא היה בלבו לשם חולין כשר הכי משמע כלל וצ"ע: יא) אלעאי חיבת אלעזר נמחק: יב) יצא כיצד והנפש אשר תאכל וגו' הלא: יג) ישראל לה' בטומאתו: יד) חד מהאי זוזא וחד מהאי זוזא: טו) זוזא אמר כו' שמעון לומר שחייב הס"ד: טז) אסמכתא עיין לעיל (דף לד ע"א) בתוס' ד"ה באפר: יז) דין שישחוט: יח) אתנו ב"ד: יט) הוה אמר שלא: כ) לשם השם והאי דנקט כו' קרא ריח ניחוח הס"ד: כא) בעירובין בבכל מערבין (דף כט ע"ב) ונייתי סורינא דערבתא: כב) וניכול הס"ד מה"ד דלא כלומר שצריך שיניחנו במזבח עד שיצלאנו האש לגמרי ולא יורידנו משנצלה מעט הס"ד: כג) כסבור שהיא חולין פסולה:

תורה אור השלם

א) וְהַבָּשָׂר אֲשֶׁר יִגַּע בְּכָל טָמֵא לֹא יֵאָכֵל בָּאֵשׁ יִשָּׂרֵף וְהַבָּשָׂר כָּל טָהוֹר יֹאכַל בָּשָׂר:
[ויקרא ז, יט]

ב) וְהַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר תֹּאכַל בָּשָׂר מִזֶּבַח הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר לַיְ וְטֻמְאָתוֹ עָלָיו וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מֵעַמֶּיהָ:
[ויקרא ז, כ]

ג) וְלֹא יְחַלְּלוּ אֶת קָדְשֵׁי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת אֲשֶׁר יָרִימוּ לַיְ:
[ויקרא כב, טו]

ליקוטי רש"י

אחת לכלל. הכא דלא הקדשים שכלל אם הכל ואחת מן הכתוב לפרט ומה זו נדרשת במורת הכתוב בתחלת הספר דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד כי' כולל והנפש אשר תאכל וגו' והלא שלמים בכלל כל הקדשים היו ולמה יצאו להקיש אליהם מה שלמים מיוחדין קדשי מזבח אף כל קדשי מזבח יצאו קדשי בדק הבית שאין מייבין עליהן משום טומאה ולא"ת למה אין ידונים בכלל ופרט ואין בכלל אלא מה שבפרט שלמים אין מידי אחריני לא משום דמרומקין זה מזה בשני ענינים וכך מפורש במנחות בפרק כל המנחות כתות מלה (דף נה:) דהיכא דפרט מרומקן מן הכלל נידון במדה זו ללמד על הכלל וכו' ואם תאמר מה בין זו למדת כלל ופרט וכלל שאתה דן בעין הפרט הרבה יש שמדת בעין הפרט כתה להוסיף על הפרט בכלל אחרון דברים אחרים שאין כתובין בו חזו כתה לגלות על הפרט ולא להוסיף עליו ודברים רבים למידין במדה זו שאינן נאין במדת בעין הפרט כגון הבערה שאנו אומרים לאלק יצאתה ובמדה זו היא נתה הבערה בכלל היתה ולמה יצאתה להקיש אליה ולגלות על כל הכלל שבאם שחייב על הבערה בפני עצמה כך חייב על כל אב מלאכה שבכלל בפני עצמו. לדברים שאינן נאכלין. כגון עצים של מערכה ולבונה וקטרת אם אכלן בטומאה חייב. ולרבי שמעון דאמר כו'. במתכת זבחים כפרק כ"ם (דף מה:). הואיל ואמר רבי שמעון כו'. חטאות הפנימיות כגון פר ושעיר של יום הכפורים ופר כהן משיח ופר העלם דבר שטעונין הזייה בפנים על הפרוכת ועל מזבח הזהב. בשלמים. משום דפיגול בשלמים כתיב עליו ר"ש מיהה שחיה [illegible] בשלמים. נומי ר' שמעון. כמו אמר ר"ש [illegible]. הבשר. של הקדש שלמים אשר יגע בכל טמא לא יאכל. שיטמאתי עליו. בטומאת הגוף הכתוב

מ) נעיל מב. [וש"נ]. מ) חולין לו: וש"נ. ג) נעיל ב:. ד) מנחות כח. ה) נעיל ג. ו) נ"ק. ז) גי' נ"ק הקדשים היו אל הקדשים אשר יקדישו בני ישראל וטומאתו עליו כל הקדשים בכלל ולמה יצאו כו' נ"ק בשם מ"י ומתוך מן בכלל עד הקדשים בכלל. ח) שם מיהא לייתי סורייני. ט) גי' נ"ק או לן ויונא לכתי מיעטרין יקרב לים לו מתירין משיקרבו מתירין ועוד מיעטרין כו'.

כל הזבחים פרק ראשון זבחים

ב.

כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן. שנשחטו עולה לשם שלמים: בשרים. לזרוק דמן ולהקטיר אימוריהם ולאכול את הנאכלין אע"פ שנשחטו לשחטן לשמן כדליף בגמ': אלא שלא עלו וכו'. ולריך להביא אחר לחוכחו או לנדרו וישחטנו לשמו: חוץ מן הפסח והחטאת. שהן פסולין לגמרי ולא לה בגמ': [1] הפסח בזמנו. [פסול] שלא לשמו כל זמן שחיטתו דהיינו מחצות היום של ערב פסח עד הערב אבל קודם זמנו ואחר זמנו קו"ל דהוי שלמים דפסח בשאר ימות השנה שלמים הוי וכל דינו כשלמים וא"כ כי שחטו נמי לשם עולה או לשם קרבן אחר כשר הוא ודינו כשלמים דכקו"ל כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרים ומ"מ קדם זמנו ולאחר זמנו אינם שרים דאחר זמנו לא בעי עקירה ואפ' שחטו סתם כשר ואפ' שחטו לשם פסח בפירוש כשר ושלמי לשם פסח קשחיט כדאמרי' במס' חולין בפ' השוחט אבל קודם זמנו אם שחטו סתם פסול כיון דמסתמא לשם פסח קאי לכך בעי עקירה שיעקרנו בפירוש משם פסח לשם אחר וא"ת מאי אריא דפסח בזמנו דפסול שלא לשמו אפ' קודם זמנו נמי דהא אם שחטו קודם זמנו לשם פסח או סתמא נמי פסול אע"ג דדינו להיות כשלמים וי"ל דהתם לאו משום דשלא לשמו הוא דמיפסל אלא משום דקודם זמנו שם פסח עליו לגמרי כיון דלפסח קאי וכי שחיט ליה לשם פסח או סתמא הו"ל פסח ששחטו קודם חצות דמיפסל משום דבין הערבים אמר רחמנא ושנה הכתוב לעכב חד בפ' החדש הזה לכם וחד בפ' ויעשו בני ישראל את הפסח במועדו ואע"ג דאיכא קראי בגמרא נמי דקודם זמנו הוי שלמים היינו דוקא ע"י עקירה כדדריש ליה בגמרא ע"י כלל ופרט וכלל ואף למאי דמסיק לזבח ריבויא הוא מ"מ ממעיט לשמו כמו שאפרש בגמרא בע"ה [1]

כל הזבחים שנזבחו כו'. עבודה קמייתא נקט והוא הדין קבלה והולכה חריקה כדקתני סיפא (לקמן ד' יב.) ושינוי קודש שייך בהנך תרתי עבודות כגון עולה לשם שלמים אבל שינוי בעלים לא שייך אלא בזריקה כגון שחטו או מקבל או מולך קרבן ראובן ע"מ לזרוק דמו לשם שמעון כדמוכח לקמן בפירקין (דף י.) וצריך לדקדק מנא ליה להש"ס שינוי בעלים דקבעי לקמן בפרקין (דף ז.) מנא לן דבעינן זביחה לשמה כו' והדר קאמר אשכחנא שינוי קודש שינוי בעלים מנא לן משמע דאמתניתין קאי וכולה מתניתין לא מיתמעטא כלל שינוי בעלים דלישנא דלשמן משמע לאפוקי שינוי קודש וכולה מתניתין לא נקיט אלא שינוי קודש דקתני נמי בסיפא (שם דף יב.) כילד לשמן ושלא לשמן לשם פסח לשם שלמים ונראה דסמך אמתניתין דלקמן פרק בית שמאי (דף מו:) דתנן לשם שמה דברים הזבח מזבח לשם זבח לשם זובח וכן פירש בקונטרס בגמ' וא"ת מי אהניא קאי א"כ הוה ליה לפרושי נמי מנא לן לשם הש"ס לשם חיטים [לשם ריח] לשם ניחוח וי"ל דלא אתי לפרושי אלא בהני דכשירין ולא עלו לשם חובה אבל הכי כשירין ומרגלין ועלו לשם חובה כמו שאפרש ועוד י"ל דשלא לשמן דמתניתין משמע בין שינוי קודש בין שינוי בעלים כמו ברייתא דרבי שמעון קמלה שלא לשמה דמוקי ריש פ"ק דמנחות (דף ב:) בשינוי בעלים ולהכי נמי [לא פריך] בפירקין דהכי מברים מנא לן דלא מיירי בהן במתני' ומיהו רבה דוחקא מוקי לה בשינוי בעלים אבל רבא ורב אשי לא מוקמי לה הכי התם ואם תאמר והא בפרק בית שמאי (לקמן דף מו:) דרש להו מדכתיב עולה אשה ריח ניחוח לה' עולה לשם עולה והיינו שינוי קודש ובפירקין בגמ' (לקמן דף ד.) דרש שינוי קודש מקרא אחרינא ושם לומר דקרא דהתם בהקטרת אימורים והכא בעבודת הדם ואע"ג דקתני לשם ו' דברים הזבח מזבח הוא הדין הזבח נקטר דהא קרא דמייתי התם בהקטרה מיירי ומ"מ אפיר דרש מקרא דהתם זביחה לשם ו' דברים מדאיתקש אל שם זבח דלשם זבח דהיינו שינוי קודש הוי בין בעבודת דם [כדליף] מקראי דפירקין בין בהקטרה ומיהו הא לא מצינן למילף מהיקשא דמיתא ולא עלו לשם חובה ואינה מרלה [2] בכל (מקום) קודש לא מייתי נמי קרא לשם זובח דהיינו שינוי בעלים [3] משום דהתם ו' דברים לא שייך לפרש בשעת הקטרה דבשעת הקטרה לא משכחת לשם זובח דשינוי בעלים ליתיה אלא בשוחטו ע"מ לזרוק או מקבל ומולך ע"מ לזרוק דמוכח בפירקין (לקמן ד' ח.) ובשעת הקטרה כבר מזרק הדם ואם כן מהיכא תיתי הקטרה לשם זובח דבהוא קרא לעולה אשה ריח ניחוח לה' כתיב ומעבודת דם לא אתי דעבודת דם גופיה ליתיה אלא בע"מ לזרוק כדפרישית והשתא זביחה לשם שמה דברים והקטרה לשם חטאת אי נמי הא דקאמר זביחה לשם שמה דברים לא שייכא בשעת שחיטה לשם ו' דברים אלא כלומר הזבח נעשה לשם ו' דברים וכל אחת בשעתה [4] וכפי המפקיד (ב"מ דף מג:) פירשתי הא דמתשבה פוסלת בקדשים אי בדיבור הזבח נעשה [שלא] לשמה או אפילו במחשבה: **הפסח** בזמנו. אבל שלא בזמנו לא ואפי' שוחטו (דף ח:): **החטאת** באה על חטא והאשם בא על החטא. איכא חטאת ואשם נמי דאין באין על חטא כגון חטאת יולדת ואשם מטרע אלא משום דרובא אתו על חטא משום הכי אהדדי: **לשם** גבוה מהן בשירין. בגמרא [5] מיבעי לן אי בעי למימר כשירין ומרגלין ופליגי בתרתי או כשירין ואין מרגלין ולא פליגי אלא בחדא [משמע דלא מספקא אלא בחדא] כגון [6] בגבוה אבל בנמוך פשיטא ליה דפסולין לגמרי קאמר ותימה מנא ליה דלמא פסול ולא עלו קאמר דאשכחן [בברייתא] מי אתי גוונא דתניא לקמן (דף ד.) שלמים ששחטן לשם חוצה פסולין והיינו פסולין ולא עלו ולא פסולין לגמרי ויש לומר משום דדרשינן טעמא דשמעתא בגמרא (שם דף יא:) מדכתיב ולא יחללו לשם עולה ואפילו למ"ד בעי עקירה מ"מ הוי שלמים כדדרשינן ואם מן הנאמן קרבנו לזבח שלמים כל דשחטו ליה שלמים ליהוי לקמן בפירקין קדשים מחללין ואין חולין מחללין קדשים ולא מיפסלו אחר קדשים שלא לשמן מכל מקום שייך בהן חילול משום פסח ומטעם דמיפסלו [7] ועוד יש לדקדק מגופה דמתניתין הכבור והמעשר ששחטן לשם שלמים כשירין משום דהוי לשם גבוה ולא לשם נמוך מיפסלי ואסור לשנויי. יש מקומות שהתנא [אינו] מושם לאשמעינן חידוש זה ובפרק החלבן (מנחות דף מח:) גבי שאר שלמי נזיר וגבי אשם נזיר ואשם מצורע דקתני כשירין ולא עלו ולא קתני אלא: **קרי** ליה נדר וקרי ליה נדבה. משמע הכא דכל היכא דכתיב נדר נדר דוקא נדבה דוקא וכן בפרק קמא דר"ה (דף ו.) לענין כל אתחר ואפילו לר"מ בפ"ק דחולין (דף ב.) דדרש טוב אשר לא תדור טוב מזה

כל הזבחים [1] שנזבחו שלא לשמן כשרים [2] אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה [3] חוץ מן הפסח והחטאת [4] הפסח בזמנו והחטאת בכל זמן רבי אליעזר אומר אף האשם הפסח בזמנו והחטאת והאשם בכל זמן אמר רבי אליעזר החטאת באה על חטא והאשם בא על חטא מה חטאת פסולה שלא לשמה אף האשם פסול שלא לשמו [5] יוסי בן חוני אומר הנשחטין לשם פסח ולשם חטאת פסולין שמעון אחי עזריה אומר שחטן לשם גבוה מהן כשרין לשם נמוך מהן פסולין כיצד קדשי קדשים ששחטן לשם קדשים קלים פסולין קדשים קלים ששחטן לשם קדשי קדשים כשרין הבכור והמעשר ששחטן לשם שלמים כשרין שלמים ששחטן לשם בכור ולשם מעשר פסולין: **גמ'** [6] למה לי למיתנא [7] אלא שלא עלו ליתני דלא עלו לבעלים לשם חובה הא קמ"ל לבעלים הוא דלא עלו לשם חובה אבל בקדושתייהו קיימי ואסור לשנויי בהו וכדרבא [8] דאמר רבא [9] עולה ששחטה שלא לשמה אסור לזרוק דמה שלא לשמה [10] איבעית אימא סברא איבעית אימא קרא איבעית אימא סברא משום דשני בה כל הני לישני בה ולזיל איבעית אימא קרא [11] מוצא שפתיך תשמור ועשית כאשר נדרת לה' אלהיך נדבה וגו' [12] האי נדבה נדר

---

[1] אלא שלא עלו כו'. וצריך להביא אחר לחובתו או לנדרו כדפי' בקונטרס ודוקא נדר שהוא חייב באחריותו אבל נדבה אם שחט שלא לשמה אין צריך להביא אחר דהא אפי' אם נאבד אינו חייב באחריותו. תוס' הר"פ: [2] הפסח בזמנו. פסול שלא לשמו כל זמן שחיטה דהיינו מחצות היום של ערב פסח עד הערב אבל קודם זמנו ואחר זמנו קו"ל דהוי שלמים דפסח בשאר ימות השנה שלמים הוי וכל דינו כשלמים וא"כ כי שחטו נמי לשם עולה או לשם קרבן אחר כשר הוא ודינו כשלמים דכקו"ל כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרים ומ"מ קדם זמנו ולאחר זמנו אינם שרים דאחר זמנו לא בעי עקירה ואפ' שחטו סתם כשר ואפ' שחטו לשם פסח בפירוש כשר ושלמי לשם פסח קשחיט כדאמרי' במס' חולין בפ' השוחט אבל קודם זמנו אם שחטו סתם פסול כיון דמסתמא לשם פסח קאי לכך בעי עקירה שיעקרנו בפירוש משם פסח לשם אחר וא"ת מאי אריא דפסח בזמנו דפסול שלא לשמו אפ' קודם זמנו נמי דהא אם שחטו קודם זמנו לשם פסח או סתמא נמי פסול אע"ג דדינו להיות כשלמים וי"ל דהתם לאו משום דשלא לשמו הוא דמיפסל אלא משום דקודם זמנו שם פסח עליו לגמרי כיון דלפסח קאי וכי שחיט ליה לשם פסח או סתמא הו"ל פסח ששחטו קודם חצות דמיפסל משום דבין הערבים אמר רחמנא ושנה הכתוב לעכב חד בפ' החדש הזה לכם וחד בפ' ויעשו בני ישראל את הפסח במועדו ואע"ג דאיכא קראי בגמרא נמי דקודם זמנו הוי שלמים היינו דוקא ע"י עקירה כדדריש ליה בגמרא ע"י כלל ופרט וכלל ואף למאי דמסיק לזבח ריבויא הוא מ"מ ממעיט לשמו כמו שאפרש בגמרא בע"ה [1]

[2] אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה. אבל בקדושתייהו קיימי ואסור לשנויי בהו. תו שינוי אחרינא לעבוד אחת משאר עבודות לכתחילה אלא לשמה מיהו אם עבר ושינה כשר: משום דשני בה. מדא זימנא לישני בה כל הני ונזיל: נדר

[3] אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה. אבל כל (מקום) קודש לא מייתי נמי קרא לשם זובח דהיינו שינוי בעלים [4] משום דהתם ו' דברים לא שייך לפרש בשעת הקטרה דבשעת הקטרה לא משכחת לשם זובח דשינוי בעלים ליתיה אלא בשוחטו ע"מ לזרוק או מקבל ומולך ע"מ לזרוק דמוכח בפירקין (לקמן ד' ח.) ובשעת הקטרה כבר מזרק הדם ואם כן מהיכא תיתי הקטרה לשם זובח דבהוא קרא לעולה אשה ריח ניחוח לה' כתיב ומעבודת דם לא אתי דעבודת דם גופיה ליתיה אלא בע"מ לזרוק כדפרישית והשתא זביחה לשם שמה דברים והקטרה לשם חטאת אי נמי הא דקאמר זביחה לשם שמה דברים לא שייכא בשעת שחיטה לשם ו' דברים אלא כלומר הזבח נעשה לשם ו' דברים וכל אחת בשעתה [5] וכפי המפקיד (ב"מ דף מג:) פירשתי הא דמתשבה פוסלת בקדשים אי בדיבור הזבח נעשה [שלא] לשמה או אפילו במחשבה: **הפסח** בזמנו. אבל שלא בזמנו לא ואפי' שוחטו (דף ח:): **החטאת** באה על חטא והאשם בא על החטא. איכא חטאת ואשם נמי דאין באין על חטא כגון חטאת יולדת ואשם מטרע אלא משום דרובא אתו על חטא משום הכי אהדדי: **לשם** גבוה מהן בשירין. בגמרא [6] מיבעי לן אי בעי למימר כשירין ומרגלין ופליגי בתרתי או כשירין ואין מרגלין ולא פליגי אלא בחדא [משמע דלא מספקא אלא בחדא] כגון [7] בגבוה אבל בנמוך פשיטא ליה דפסולין לגמרי קאמר ותימה מנא ליה דלמא פסול ולא עלו קאמר דאשכחן [בברייתא] מי אתי גוונא דתניא לקמן (דף ד.) שלמים ששחטן לשם חוצה פסולין והיינו פסולין ולא עלו ולא פסולין לגמרי ויש לומר משום דדרשינן טעמא דשמעתא בגמרא (שם דף יא:) מדכתיב ולא יחללו לשם עולה ואפילו למ"ד בעי עקירה מ"מ הוי שלמים כדדרשינן ואם מן הנאמן קרבנו לזבח שלמים כל דשחטו ליה שלמים ליהוי לקמן בפירקין קדשים מחללין ואין חולין מחללין קדשים ולא מיפסלו אחר קדשים שלא לשמן מכל מקום שייך בהן חילול משום פסח ומטעם דמיפסלו [8] ועוד יש לדקדק מגופה דמתניתין הכבור והמעשר ששחטן לשם שלמים כשרין משום דהוי לשם גבוה ולא לשם נמוך מיפסלי ואסור לשנויי. יש מקומות שהתנא [אינו] מושם לאשמעינן חידוש זה ובפרק החלבן (מנחות דף מח:) גבי שאר שלמי נזיר וגבי אשם נזיר ואשם מצורע דקתני כשירין ולא עלו ולא קתני אלא: **קרי** ליה נדר וקרי ליה נדבה. משמע הכא דכל היכא דכתיב נדר נדר דוקא נדבה דוקא וכן בפרק קמא דר"ה (דף ו.) לענין כל אתחר ואפילו לר"מ בפ"ק דחולין (דף ב.) דדרש טוב אשר לא תדור טוב מזה

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פט"ו מהל' פסה"מ הל"ח סמג לאוין עלו:
ב ב מיי' שם הל"ג:

תורה אור השלם

א) מוֹצָא שְׂפָתֶיךָ תִּשְׁמֹר וְעָשִׂיתָ כַּאֲשֶׁר נָדַרְתָּ לַיי אֱלֹהֶיךָ נְדָבָה אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ בְּפִיךָ:
[דברים כג, כד]

שיטה מקובצת

(כתב יד)

הגהות נפלאות אמתיות לרביני בצלאל אשכנזי ז"ל מחוץ נפ"ח כ"י שה"י לפניי. וגם חדושים ושיטות הראשונים ז"ל שקבצן וכתבן על גליון הש"ס שלו ד' ווינציאה רפ"ב.

[1] אלא שלא עלו כו'. וצריך להביא אחר לחובתו או לנדרו כדפי' בקונטרס ודוקא נדר שהוא חייב באחריותו אבל נדבה אם שחט שלא לשמה אין צריך להביא אחר דהא אפי' אם נאבד אינו חייב באחריותו. תוס' הר"פ: [2] הפסח בזמנו. פסול שלא לשמו כל זמן שחיטה דהיינו מחצות היום של ערב פסח עד הערב אבל קודם זמנו ואחר זמנו קו"ל דהוי שלמים דפסח בשאר ימות השנה שלמים הוי וכל דינו כשלמים וא"כ כי שחטו נמי לשם עולה או לשם קרבן אחר כשר הוא ודינו כשלמים דכקו"ל כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרים ומ"מ קדם זמנו ולאחר זמנו אינם שרים דאחר זמנו לא בעי עקירה ואפ' שחטו סתם כשר ואפ' שחטו לשם פסח בפירוש כשר ושלמי לשם פסח קשחיט כדאמרי' במס' חולין בפ' השוחט אבל קודם זמנו אם שחטו סתם פסול כיון דמסתמא לשם פסח קאי לכך בעי עקירה שיעקרנו בפירוש משם פסח לשם אחר וא"ת מאי אריא דפסח בזמנו דפסול שלא לשמו אפ' קודם זמנו נמי דהא אם שחטו קודם זמנו לשם פסח או סתמא נמי פסול אע"ג דדינו להיות כשלמים וי"ל דהתם לאו משום דשלא לשמו הוא דמיפסל אלא משום דקודם זמנו שם פסח עליו לגמרי כיון דלפסח קאי וכי שחיט ליה לשם פסח או סתמא הו"ל פסח ששחטו קודם חצות דמיפסל משום דבין הערבים אמר רחמנא ושנה הכתוב לעכב חד בפ' החדש הזה לכם וחד בפ' ויעשו בני ישראל את הפסח במועדו ואע"ג דאיכא קראי בגמרא נמי דקודם זמנו הוי שלמים היינו דוקא ע"י עקירה כדדריש ליה בגמרא ע"י כלל ופרט וכלל ואף למאי דמסיק לזבח ריבויא הוא מ"מ ממעיט לשמו כמו שאפרש בגמרא בע"ה [1]

[2] אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה. אבל בקדושתייהו קיימי ואסור לשנויי בהו. תו שינוי אחרינא לעבוד אחת משאר עבודות לכתחילה אלא לשמה מיהו אם עבר ושינה כשר: משום דשני בה. מדא זימנא לישני בה כל הני ונזיל: נדר

[3] אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה. אבל כל (מקום) קודש לא מייתי נמי קרא לשם זובח דהיינו שינוי בעלים [4] משום דהתם ו' דברים לא שייך לפרש בשעת הקטרה דבשעת הקטרה לא משכחת לשם זובח דשינוי בעלים ליתיה אלא בשוחטו ע"מ לזרוק או מקבל ומולך ע"מ לזרוק דמוכח בפירקין (לקמן ד' ח.) ובשעת הקטרה כבר מזרק הדם ואם כן מהיכא תיתי הקטרה לשם זובח דבהוא קרא לעולה אשה ריח ניחוח לה' כתיב ומעבודת דם לא אתי דעבודת דם גופיה ליתיה אלא בע"מ לזרוק כדפרישית והשתא זביחה לשם שמה דברים והקטרה לשם חטאת אי נמי הא דקאמר זביחה לשם שמה דברים לא שייכא בשעת שחיטה לשם ו' דברים אלא כלומר הזבח נעשה לשם ו' דברים וכל אחת בשעתה [5] וכפי המפקיד (ב"מ דף מג:) פירשתי הא דמתשבה פוסלת בקדשים אי בדיבור הזבח נעשה [שלא] לשמה או אפילו במחשבה: **הפסח** בזמנו. אבל שלא בזמנו לא ואפי' שוחטו (דף ח:): **החטאת** באה על חטא והאשם בא על החטא. איכא חטאת ואשם נמי דאין באין על חטא כגון חטאת יולדת ואשם מטרע אלא משום דרובא אתו על חטא משום הכי אהדדי: **לשם** גבוה מהן בשירין. בגמרא [6] מיבעי לן אי בעי למימר כשירין ומרגלין ופליגי בתרתי או כשירין ואין מרגלין ולא פליגי אלא בחדא [משמע דלא מספקא אלא בחדא] כגון [7] בגבוה אבל בנמוך פשיטא ליה דפסולין לגמרי קאמר ותימה מנא ליה דלמא פסול ולא עלו קאמר דאשכחן [בברייתא] מי אתי גוונא דתניא לקמן (דף ד.) שלמים ששחטן לשם חוצה פסולין והיינו פסולין ולא עלו ולא פסולין לגמרי ויש לומר משום דדרשינן טעמא דשמעתא בגמרא (שם דף יא:) מדכתיב ולא יחללו לשם עולה ואפילו למ"ד בעי עקירה מ"מ הוי שלמים כדדרשינן ואם מן הנאמן קרבנו לזבח שלמים כל דשחטו ליה שלמים ליהוי לקמן בפירקין קדשים מחללין ואין חולין מחללין קדשים ולא מיפסלו אחר קדשים שלא לשמן מכל מקום שייך בהן חילול משום פסח ומטעם דמיפסלו [8] ועוד יש לדקדק מגופה דמתניתין הכבור והמעשר ששחטן לשם שלמים כשרין משום דהוי לשם גבוה ולא לשם נמוך מיפסלי ואסור לשנויי. יש מקומות שהתנא [אינו] מושם לאשמעינן חידוש זה ובפרק החלבן (מנחות דף מח:) גבי שאר שלמי נזיר וגבי אשם נזיר ואשם מצורע דקתני כשירין ולא עלו ולא קתני אלא: **קרי** ליה נדר וקרי ליה נדבה. משמע הכא דכל היכא דכתיב נדר נדר דוקא נדבה דוקא וכן בפרק קמא דר"ה (דף ו.) לענין כל אתחר ואפילו לר"מ בפ"ק דחולין (דף ב.) דדרש טוב אשר לא תדור טוב מזה

---

[1] מנחות ד: ידיס ס"ל מ"ב, ב) פסחים עג: פ"ב, ג) מנחות כ, ד) נקמן דף ז:), ה) [בכרמת ד: ומ"ב], ו) נקמן ד: מנחות ב, ז) וגר' נ"ק בסס פ"ר הפסח בזמנו כל זמן כו' ומוסק כל הני פינות, ח) נ"ל פליגי בנבוה ונמוך לא בכשרין ולא עלו קאמר ונגמוך הוא כו', ט) וגר' רש"ק נמי פריך בפירקין כו' מנא לן דהפ מיירי בהן כו' וגר' נ"ק ולהכי נמי לא מפרש בפירקין הגך כו', י) נ"ל ד' נ"ק, כ) נ"ל מכל, ל) נ"ל משום דשינוי בעלים לא שייך כו' נ"ק בסס פ"ר, מ) נקמן יא:, נ) נ"ל בגמוך, ס) נקמן ג:, ע) נ"ע דלקמן בגמרא רולה לדייק ק מתמלא כשרין ותני דילמא אם כדאמרת כו' ומ"מ דפסולים יוכל לדחות ג"כ.

גליון הש"ס

תני' חוץ מן הפסח. ין מנחות דף מח ע"ב פ' ד"ה ככשר: תוס' ה כל זכו' ובפ' ספריך פירשתי. עיין מן דף ד ע"ב תוס' ה ממנה דף מא ע"ב ר"ה כגון שנתן נחות דף ב ע"ב רש"י ה אבל מתנה נכרת ונפסחים דף סב תוס' ד"ה ר"מ סבר לין דף לט ע"ל תוס' ד"ה אלא זביחה:

רקוטי רש"י

מן הפסח. דכתיב פסח הוא שהה לשם פסח וכתיב מעוטי נשחט אלא [פסחים נט:]. אות. ומעמא משום בשמיטה חטאת מעוטא הוא ולא ם אלא לשמה [שם] רבי אליעזר אף האשם. כל ר' אליעזר היה בחטאת לכל לשם בחטאת לכל אמר (ויקרא ז) כאשם וכן גבי ו וכן גבי חטאת לשם לפנים דמה כזבחים (דף י:) שפעון אחי מנא הוא בחטאת דומה לזבחים ולמד ר' אחיו שהיה פרקמטיא כדי לגודל של הוא נקרא על אחיו וכן ר' ע"י הנשיא ו ע"ל נסוטה כא.). שפתיך ליתן עשה על (ר"ה ו') כרן. האי בחמיה והא דכתיב כאשר מדלא כתיב אלא מדרש משמע מדמה שנדרים ה"ל נדר ולדי נדר ואם נדרים ה"ל

---

[1] אלא שלא עלו כו'. וצריך להביא אחר לחובתו או לנדרו כדפי' בקונטרס ודוקא נדר שהוא חייב באחריותו אבל נדבה אם שחט שלא לשמה אין צריך להביא אחר דהא אפי' אם נאבד אינו חייב באחריותו. תוס' הר"פ: [2] הפסח בזמנו. פסול שלא לשמו כל זמן שחיטה דהיינו מחצות היום של ערב פסח עד הערב אבל קודם זמנו ואחר זמנו קו"ל דהוי שלמים דפסח בשאר ימות השנה שלמים הוי וכל דינו כשלמים וא"כ כי שחטו נמי לשם עולה או לשם קרבן אחר כשר הוא ודינו כשלמים דכקו"ל כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרים ומ"מ קדם זמנו ולאחר זמנו אינם שרים דאחר זמנו לא בעי עקירה ואפ' שחטו סתם כשר ואפ' שחטו לשם פסח בפירוש כשר ושלמי לשם פסח קשחיט כדאמרי' במס' חולין בפ' השוחט אבל קודם זמנו אם שחטו סתם פסול כיון דמסתמא לשם פסח קאי לכך בעי עקירה שיעקרנו בפירוש משם פסח לשם אחר וא"ת מאי אריא דפסח בזמנו דפסול שלא לשמו אפ' קודם זמנו נמי דהא אם שחטו קודם זמנו לשם פסח או סתמא נמי פסול אע"ג דדינו להיות כשלמים וי"ל דהתם לאו משום דשלא לשמו הוא דמיפסל אלא משום דקודם זמנו שם פסח עליו לגמרי כיון דלפסח קאי וכי שחיט ליה לשם פסח או סתמא הו"ל פסח ששחטו קודם חצות דמיפסל משום דבין הערבים אמר רחמנא ושנה הכתוב לעכב חד בפ' החדש הזה לכם וחד בפ' ויעשו בני ישראל את הפסח במועדו ואע"ג דאיכא קראי בגמרא נמי דקודם זמנו הוי שלמים היינו דוקא ע"י עקירה כדדריש ליה בגמרא ע"י כלל ופרט וכלל ואף למאי דמסיק לזבח ריבויא הוא מ"מ ממעיט לשמו כמו שאפרש בגמרא בע"ה [1]

[2] אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה. אבל בקדושתייהו קיימי ואסור לשנויי בהו. תו שינוי אחרינא לעבוד אחת משאר עבודות לכתחילה אלא לשמה מיהו אם עבר ושינה כשר: משום דשני בה. מדא זימנא לישני בה כל הני ונזיל: נדר

[3] אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה. אבל כל (מקום) קודש לא מייתי נמי קרא לשם זובח דהיינו שינוי בעלים [4] משום דהתם ו' דברים לא שייך לפרש בשעת הקטרה דבשעת הקטרה לא משכחת לשם זובח דשינוי בעלים ליתיה אלא בשוחטו ע"מ לזרוק או מקבל ומולך ע"מ לזרוק דמוכח בפירקין (לקמן ד' ח.) ובשעת הקטרה כבר מזרק הדם ואם כן מהיכא תיתי הקטרה לשם זובח דבהוא קרא לעולה אשה ריח ניחוח לה' כתיב ומעבודת דם לא אתי דעבודת דם גופיה ליתיה אלא בע"מ לזרוק כדפרישית והשתא זביחה לשם שמה דברים והקטרה לשם חטאת אי נמי הא דקאמר זביחה לשם שמה דברים לא שייכא בשעת שחיטה לשם ו' דברים אלא כלומר הזבח נעשה לשם ו' דברים וכל אחת בשעתה [5] וכפי המפקיד (ב"מ דף מג:) פירשתי הא דמתשבה פוסלת בקדשים אי בדיבור הזבח נעשה [שלא] לשמה או אפילו במחשבה: **הפסח** בזמנו. אבל שלא בזמנו לא ואפי' שוחטו (דף ח:): **החטאת** באה על חטא והאשם בא על החטא. איכא חטאת ואשם נמי דאין באין על חטא כגון חטאת יולדת ואשם מטרע אלא משום דרובא אתו על חטא משום הכי אהדדי: **לשם** גבוה מהן בשירין. בגמרא [6] מיבעי לן אי בעי למימר כשירין ומרגלין ופליגי בתרתי או כשירין ואין מרגלין ולא פליגי אלא בחדא [משמע דלא מספקא אלא בחדא] כגון [7] בגבוה אבל בנמוך פשיטא ליה דפסולין לגמרי קאמר ותימה מנא ליה דלמא פסול ולא עלו קאמר דאשכחן [בברייתא] מי אתי גוונא דתניא לקמן (דף ד.) שלמים ששחטן לשם חוצה פסולין והיינו פסולין ולא עלו ולא פסולין לגמרי ויש לומר משום דדרשינן טעמא דשמעתא בגמרא (שם דף יא:) מדכתיב ולא יחללו לשם עולה ואפילו למ"ד בעי עקירה מ"מ הוי שלמים כדדרשינן ואם מן הנאמן קרבנו לזבח שלמים כל דשחטו ליה שלמים ליהוי לקמן בפירקין קדשים מחללין ואין חולין מחללין קדשים ולא מיפסלו אחר קדשים שלא לשמן מכל מקום שייך בהן חילול משום פסח ומטעם דמיפסלו [8] ועוד יש לדקדק מגופה דמתניתין הכבור והמעשר ששחטן לשם שלמים כשרין משום דהוי לשם גבוה ולא לשם נמוך מיפסלי ואסור לשנויי. יש מקומות שהתנא [אינו] מושם לאשמעינן חידוש זה ובפרק החלבן (מנחות דף מח:) גבי שאר שלמי נזיר וגבי אשם נזיר ואשם מצורע דקתני כשירין ולא עלו ולא קתני אלא: **קרי** ליה נדר וקרי ליה נדבה. משמע הכא דכל היכא דכתיב נדר נדר דוקא נדבה דוקא וכן בפרק קמא דר"ה (דף ו.) לענין כל אתחר ואפילו לר"מ בפ"ק דחולין (דף ב.) דדרש טוב אשר לא תדור טוב מזה

ומה שכתב ומגביה הסכין למעלה וכו', פרק שני דחגיגה (כה.) אמר רב יהודה אמר שמואל השוחט צריך שיגביה סכין למעלה שנאמר ולקח מדם הפר ולא דם הפר ודבר אחר: ומה שכתב דם שבסכין מקנחו בשפת המזרק גם זה שם. פירוש בשפת המזרק מאחוריו שלא יכנס דם בשפת המזרק:

ט ומה שכתב אויר כלי הרי הוא ככלי היה מקבל הדם ונפחתו שולי המזרק וכו' שם (כה:) נעיי דאיפשטיפו:

י כל הזבחים צריך העובד שתהיה מחשבתו לשם הזבח ולשם בעליו בשעת זביחה ובשעת קבלת הדם ובשעת הולכת הדם ובשעת זריקתו על המזבח וכו'. גרים זבחים תנן כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרים אלא שלא עלו לבעלים שם חובה חוץ מן הפסח והחטאת ומשמע בגמרא (ג: ד.): דהאי שלא לשמן היינו בין בשינוי קדש בין בשינוי בעלים ויליף בגמרא דבכל מרבע עבודות אלו צריך שלא ישנה בקדש ולא בבעלים:

ומגביה הסכין למעלה כדי שלא ירד הדם מעליה אלא מן הצואר ודם שבסכין מקנחו בשפת המזרק: ט אויר הכלי הרי הוא ככלי. היה מקבל הדם ונפחתו שולי המזרק קודם שיגיע הדם לאויר המזרק ואחר כך הגיע הדם לאויר המזרק הנפחת לא נתקדש הדם. שהאויר שאין סופו לנוח אינו כמונח: [י כל הזבחים צריך העובד שתהיה מחשבתו לשם הזבח ולשם בעליו בשעת זביחה ובשעת קבלת הדם ובשעת הולכת הדם ובשעת זריקתו על המזבח. שנ' ובשר זבח תודת שלמיו, שתהיה זביחה עם שאר העבודות הארבע לשם שלמיו.

התם אמר רב חסדא מ"ר ירמיה בר אבא השוחט צריך שיתן וורידין לתוך הכלי. ולאו דוקא לתוך הכלי אלא על פויו של כלי והכי אמר ר' יוחנן (כה:) ווריידין צריך שיהא פויו כלי: וצריך שיגביה הסכין וכו'. התם (כה.) אמר רב יהודה אמר שמואל השוחט צריך שיגביה סכין למעלה שנא' ולקח מדם הפר ולא דם הפר ודבר אחר, היינו סכין, ודם הסכין במאי מקנח ליה בשפת מזרק כדכתיב כפורי זהב, כפורי מלשון קנוח ועל שם כך נקראו המזרקים כפורי זהב בספר עזרא (ח), וצריך שיהא שלא יפול דם הקנוח לתוך המזרק. ומ"ת כיון שאינו ראוי לזריקה למה מקנחו וי"ל שנתקדש בכלי וצריך שפיכה ליסוד ומע"ג דאמרינן לעיל אמאי אין שם כדי הזאה לא נתקדש בכלי ודם הנדבק בסכין אין בו כדי הזאה ה"מ דאין בכל הדם שנתקבל כדי הזאה אבל הכא דאיכא דם מרובה במזרק ונתקדש גם מה שעל הסכין נמי נתקדש וצריך קנוח בשפת המזרק:

ט היה מקבל הדם ונפחתו שולי המזרק וכו'. נעיי שם (כה:) ואיפשטיפו אמר תנא לומר אויר קאמר. ולפי זה ה"פ פשיטא לי אם נכנס הדם לתוך אויר הכלי ואח"כ נפחת הוי כאלו נכנס לתוך הכלי ואח"כ נשפך לגמרי נתקדש וכשר. ופשיטא לי נמי אם נפחתו שולי המזרק קודם שיכנס הדם לתוכו ונכנס הדם לתוכו קדשוהו * דופני הכלי אע"פ שנפחתו שוליו והוי כאלו נתקבל בכלי ונשפך וכשר. כי קא מבעיא לי כגון שנפחת ולא הגיע הדם לתוך מחילות הכלי אלא עדין הדם באויר הכלי וקלטוהו מן האויר אמי אויר שאין סופו לנוח כגון הכי לאו כמונח דמי ולא נתקדש או דילמא כמונח דמי ונתקדש דהוי כאילו קלטוהו מחילות הכלי. ואיפשטיפא דלא כמונח דמי. למדנו דכלי שרת מקדשין מע"י שנשברו או שנפחתו ואינם ראויים לקבל כלל וכן נראה ממ"ש רבינו בהלכות כלי המקדש פ"ח (ה"ג) וז"ל וכולן מתקדשין במלאכתן ואם נשברו מתוך אותם ועושה אותם כלי אחר ואין קדושתן מסתלקת מהם לעולם ע"כ. וכיון שהם לעולם נקדושתן מקדשין כל מה שיכנס לתוך אויר או יגע בהם אם הוא מהדברים הראוי להם שאין כלי מקדש אלא את הראוי לו. ומדיוקא דמתני' (כה.) דתנן נשפך על הראפה ונספו פסול משמע שאם נפל על דופני המזרק ונספו כשר דהא כלי הלח נתקדשו בין מנפנים בין מבחוץ: י כל הזבחים צריך העובד וכו'. בפ"ק דזבחים (ד.) מנל"ן דבעינן זביחה לשמה דאמר קרא ואם זבח שלמים קרבנו שהא אלא זה הפסוק משוס דס"ל דאמאי קרא איכא למילף מדאי שתהא זביחה לשם שלמים ולשם בעלים ומידך קרא לדרשא אחריתי והתם (ד:) יליף לכל

* רש"י כתב, וכשהגיע דם לאויר דופנותיו עד שלא נפחתו שוליו לא מיבעיא ליה.

לחם משנה

ט שהאויר שאין סופו לנוח אינו כמונח. בפ"ק דמגיעה (יג.) בעי רבא זרק מרגלי בפתח זה ונגא בפתח אחר מהו אויר שאין סופו לנוח כמונח דמי או לא ואסיקנא בתיקו. וכתב המור ז"ל דין זה בח"מ הלכות מתנה [פוס] סי' רמ"ג דכיון דהוי ספק אם הוא מתנה לא זכה האחר ואם הוא הפקר כל הקודם זכה. וכן כתב אביו הרא"ש ז"ל בספקיו. וכן כתב הרב הגמקי ז"ל וכתב שמטעם זה השמיט הרי"ף ז"ל אותה בעיא. גם אפשר דרבינו אפשר שמה שהשמיטה מטעם זה הוא. אבל אין טעמו של הרב הגמקי ז"ל מספיק כ"כ דהיה להם להביאה לחלק בין הפקר למתנה דבהפקר אמרינן כמונח דמי מטעם הספק. לכך נראה לי דמהכא נפשטה הך בעיא, דהכא גבי הך בעיא אמרינן בפ"ב דזבחים (כה:) אמ"ל אויר שאין סופו לנוח [לאו] כמונח דמי, וכל אמ"ל לדעת רבינו ז"ל פשיטא הוא ומשום הכי פסק רבינו ז"ל כאן דלאו כמונח דמי, אם כן ממילא נפשטה אותה בעיא דלאו כמונח ובהפקר לא אמרינן כל הקודם זכה. ואע"ג דהיה אפשר לחלק בין הך אויר שאין סופו לנוח לההיא דפ"ק דמגיעה וכמו שחלקו התוס' בפרק הזורק (עט.) גבי מתני' דהיתה עומדת על רגם הגג נד"ה דרך עליה וכו', מ"מ הרי"ף ורבינו ז"ל סוברים דהנושאים שוים כעין ההיא דחבזבים ואיפשטיה בעיא ולכך השמיטה ואין חילוק בין הפקר למתנה דבכולם אויר שאין סופו לנוח לאו כמונח דמי:

משנה למלך

היא כמו שהיא שנויה בפרק דם חטאת דף צ"ג דאמרינן הה אמינא אע"ג דליכא שיעור טבילה שהכוונה היא שיעור הזייה. ולסברת התוס' ורש"י צ"ל דפשיט ליה לתלמוד דבשעת הזאה צריך שיהיה בכלי שיעור כל ההזאות וא"כ כי כתב רחמנא בדם הוא ללמד שצריך שבשעת הקבלה גם כן יקבל כל השיעור הזה בכלי אחד. והנה מלבד מה שכתבנו שיש מהדחק בסברת התוס' ורש"י עוד נ"ל שיש להכריח סברת רבינו מהתיא דאמרינן התם בפרק דם חטאת ראוי להזאה למעוטי מאי למעוטי קבל פחות מכדי הזאה בכלי זה ופחות מכדי הזאה בכלי זה. והנה פשטן של דברים נראה שכל שקבל שיעור הזאה בכלי אחד הוי ראוי להזאה וכסברת רבינו. ואף שנדחוק ונאמר דלדעת התוס' ורש"י כדי הזאה הכונה היא ההזאה הצריכה כל קרבן וקרבן מאי דצריך ליה לפי שיעורו המוגבל, אכתי קשה דאמאי נקטו שיעור זה דהזאה שהוא בחטאת הנשרפת ולא נקט לישנא דמתנות שהוא בחטאת הנאכלת ודין הכיבוס הוא שוה בין בחטאת הנאכלת ובין בנשרפת וכמבואר ואדרבה עיקר קרא דכיבוס בנאכלת כתיב וכדתנן ר"פ דם חטאת (נג.). אך לסברת רבינו הדברים כפשטן דלעולם ליכא קפידא בקבלת הדם אלא אם קבל פחות מכדי הזאה וכמו שכתבנו. ודע דאליבא דכולי עלמא אף דקרא זה דוטבל מהדם לא נאמר כי אם בחטאת הנשרפת מ"מ ילפינן מיניה לשאר קרבנות. ואף דבפ"ב דזבחים דף כ"ה עלה דהתיא דהצורם אזן הפר כו' אשכחן קדשי קדשים קדשים קלים מנין ואיצטריך קרא לרבות קדשים קלים, י"ל דכיון דגלי קרא בחד מנייהו דהוא הדין לקדשים קלים ה"ה בשאר הדינים שנאמרו בקדשי קדשים שה"ה לקדשים קלים. וכן כתבו התוס' בפ"ה דיומא דף מ"ח ד"ה גורעין יע"ש. והנה המדקדק היטב בדברי רבינו יראה שדין זה דבעינן שיהיה בכלי בשעת קבלת הדם כדי שיעור הזאה הוא כולל לכל הקרבנות וכמו שכתב וכל הזבחים כו' ואילו הדין האחר דבעינן שיהיה בכלי כדי שיעור טבילה בשעה שנותן הדם על המזבח לא כתבו (פ"ה ה"ם) כי אם בדין החטאת כנראה דס"ל שאין דין זה נוהג כי אם בחטאת בלבד לא בשאר קדשים. והנראה דהטעם הוא משום דמאי דבעינן שיהיה בכלי שיעור טבילה הוא כדי שלא יספג וכמו שכתבנו לעיל דין זה דשלא יספג לא שייך כי אם בחטאת שהוא באצבע אבל בשאר הקרבנות דליכא אצבע בהו לא שייך סיפוג. וזה שכתב רבינו (שם) אין בכל הקרבנות קרבן שטעון הזיית דם באצבע אלא חטאת בלבד, וכתב מרן איני יודע מה מלמדנו. ולפי מה שכתבנו אתי שפיר שהוא הקדמה למה שיכתוב אחר זה ונתן טעם למה אין דינים אלו נוהגים בשאר הקרבנות וכתב לפי שאינם טעונים אצבע:

י כל הזבחים צריך העובד שתהיה מחשבתו לשם הזבח כו'. עיין מהר"י קורקוס

ט אויר וכו'. גם שם פ"ב דזבחים (כה:) בעיא דאמרו עלה אמ"ל אויר שאין סופו לנוח לאו כמונח דמי וכו'. ודרך רבנו לפסוק בכל מקום שאמרו אם תמצא לומר כאלו נפשטה:

י כל הזבחים וכו'. פ"ק (נ.) כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרים אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה. ודייק בגמ' (כ:) הא סתמא עלו נמי לשם חובה. גם שם (ד.) למדו כל ארבע עבודות שצריך לשם זבח דהיינו לשם מה שהוא אם עולה עולה אם שלמים שלמים ואם שינה לא עלו לבעלים. זביחה ואם זבח שלמים. קבלה המקריב את דם השלמים. זריקה הזורק את דם השלמים. הולכה והקריב הכהן את הכל ואמר מר זו הולכת איברים ותניא והקריבו זו קבלת הדם ואפקה רחמנא בלשון הולכה למימרא דהולכה לא תפקה מקבלה. ושינוי בעלים נפקא לן מדכתיב זבח תודת שלמיו אם אינו ענין לשינוי קדש תנהו

שגויי נוסחאות

הי"ט. לאויר המזרק ואחר כך הגיע הדם לאויר המזרק הנפחת כ"ס כמעט בכל כתה"י. בא' מכתה"י ובדפוסים לאויר המזרק הנפחת ובאמר ליתא בי' בגלל דלוג הדומות.

מקורות וציונים

בשפת המזרק לק' פ"ה ה"מ:

הי"ט. לח"מ, זרק ארנקי כו' עמ"מ כל' גרונסן פ"ה פ"ו וע"ע ספר המפתח. שם, וכ' הטור כו' ואם הוא הפקר כל הקודם זכה כוונתו למה שכ' הפור „אבל אם הפקירו וזכה כו' אחר נעודו בפור מוניטין אותו מידו ונומנין לנעה"ב" שבלח"מ קורא לנעה"ב „הקודם" ולכן כותב בפמוך דכן כ' הג"י (ודלא כמפרשים אחרים שכ' דהפור והג"י חולקים, ע' דרישה שם) וזה גם מה שכותב בהמשך דברי הנפשטה אותה בעיא דלאו כמונח ובהפקר לא אמרינן כל הקודם זכה דכוונתו דלא זכה הנעה"ב:

הי"ט. צריך העובד ע' פפוק"מ רפי"ד ופיה"מ זבחים פפ"ד. לשם הובה ולשם בעליו פפוק"מ רפ"ט פ"ג. בשעת כו' פפוק"מ פי"ג ה"ג-ד. שנ' ויקרא ז פו.

(4)

סתר העבודות לשם בעליו דומיא דשם קרבן: ואם שחט ועבד שאר עבודות וכו'. תנן בפ' ב"ש (מו:) לשם ששה דברים הזבח נזבח לשם זובח לשם השם לשם מישים לשם ריח לשם ניחוח ומתנות ומשם לשם חטאת ר"ר יוסי אף מי שלא היה בלבו לשם אחד מכל אלו כשר מפני שהוא תנאי ב"ד שאין המחשבה הולכת אלא אחר העובד. וש"מ אפילו זבח סתם שהוא כשר ואפילו חטאת ומשם דקי"ל כר' יוסי ור"ל קשיא למה פרש הרב עולה ושלמים. וי"ל דעולה ושלמים עלו לבעלים לשם חובה אבל חטאת ומשם נהי דמן הסתם כשרין אבל מ"מ לא עלו לבעלים. ומע"ג דלא קיימא לן כר' אליעזר (נ.) דמשום משם לחטאת, ה"מ לענין אם שחטן שלא לשמן דחטאת פסולה ומשם כשר כיון דלא כתיב ביה מיעוטא אבל לענין השוחטן סתם שוין הם שהם כשרים אבל לא עלו לבעלים דבעינן לשם חטאת לשם משם. נמצאת למד דלכתחלה בעינן לשם אותו חטאת לשם אותו משם ואם שחט לשם חטאת סתם לשם משם סתם כשרים ועלו לבעלים ואם שחט סתם כשרים אבל שלא עלו לבעלים ואם שחט שלא לשמן חטאת פסול אבל כשר אבל לא עלה לבעלים: יא וצריך שתהיה מחשבתו בשעת שחיטת העולה וכו'. היינו מתני' דכתיבנא לעיל ומע"ג (דכתיבנא) (דתנינן) בה לשם ששה דברים הזבח נזבח לשם זבח וכו' ומשמע כל זבח. וכי תימא משום דלא כתיב אשה ריח ניחוח לה' אבל כתיב אשה ריח ניחוח לה' דלא גבי שלמים דלא אשה לשם מישים לאפוקי * דלא ריח לשם ריח לאפוקי מנרים שנלמן והעלן ניחוח לשם נחת רוח לה' לשם מי שאמר היה העולם. ומ"ת רב אמתי נקט עולה, הא תריץ רש"י ז"ל משום דכתיבי כלהו גבי[ה] וגבי שלמים לא כתב בההוא קרא לריח ניחוח. פירוש לפירושו דגבי עולה כתיבי כלהו גבי הדדי עולה אשה ריח ניחוח לה', וגבי שלמים לא כתיב שלמים אשה ריח ניחוח לה' אלא כתוב בראש הפרשה והקריב את זבח השלמים ובסוף הפרשה כתוב אשה ריח ניחוח. ומ"ת היכי יליפינן מהאי קרא ששה דברים והלא לשם זובח לא הוזכר בכתוב ויש לומר דלשם [זבח] ולשם זובח הא יליפינן להו בריש מכלתין (ד.:) מקראי והכא כיון דאשכח רב למדרש לשם זבח דריש ליה נמי אגב הנך. ואם תאמר דהכא משמע דלכתחלה בעינן לשם זבח ולשם זובח ואם זבח אתם כשר וכן הם דברי הרב ז"ל ובסוגיא קמא דזבחים (נ:) עלה דאמתני' אמרינן שתנאי ב"ד הוא אתנו ב"ד דלא ליתא לשמו דילמא אתי למימר שלא לשמו ואי ס"ד אתמא פסול קיימי ב"ד ומתנו מילתא דמפסיל ביה ע"כ (אלא) [אלמא] לכתחלה בעינן דליזבח אתמא, ויש לומר דהכי פירושו שתנאי ב"ד הוא שלא יוליא בשפתיו לשם עולת רצון אבל מכל מקום צריך לכתחלה להיות בלבו לשם עולת רצון ואם לא היה בלבו דבר אלא אתם כשר דאי אלקא דעתך אתמא פסול קיימי בית דין ומתנו דלא ליתא לשם עולת רצון ואתי למעבד אתמא ומפסיל אלא ודאי אתמא נמי כשר:

* תלק בכס"י כתיבה אחת. [וע"ל חטבא אי כבבא, ע' הערה לריק"ו].

לחם משנה

ל בעולה ובשלמים. מה שהקשה הר"ב כסף משנה ז"ל יש לתרץ דלאו דוקא נקט רבינו ז"ל עולה ושלמים למעוטי חטאת ופסח אלא מדרבה רבותא אשמועינן דאע"ג דעיקר לשם זבח בשלמים כתיב וכמו שהבין רבינו ז"ל לעיל מקרא דובשר זבח זבח תודת שלמיו וכן בעולה כתיב לשם זבח בהדיא כמו שדרשו בס"פ בית שמאי (מו:) עולה לשם [עולה], אפילו הכי אע"ג דבהדיא כתיב בהו כיון שהיה אתם כשר:

יא וצריך שתהיה מחשבתו בשעת שחיטת העולה לשם ששה דברים וכו'. בס"פ ב"ש (מו:) אמר כן. ויש לדקדק בדברי רבינו ז"ל דמדחזר וכתב כאן ואם שחט סתם כשר כמו שביארנו משמע דאיה בכל הני דאם שחט שלא לשם אחד מהם דאינו כשר להעלות לבעלים לשם חובה וכל הששה דברים שוים, הפך מה שכתבו התוס' בריש זבחים שכתבו שם וא"ת אי אההיא קאי א"כ הוה ליה לפרושי אגא לן לשם

משנה למלך

במ"ש התוס' רפ"ק דזבחים: ומ"ש ואם שחט ועבר שאר עבודות אתם ולא חשב כלל בעולה ובשלמים כו', עיין מה שתמה מרן ועיין בספר ברכת הזבח דף א' ע"ב שכתב דעולה ושלמים דנקט רבינו הוא לרבותא ודוק:

יא וצריך שתהיה מחשבתו בשעת שחיטת העולה לשם ששה דברים כו'. דע שדעת רבינו הוא דבשעת שחיטה דוקא בעינן כונה לשם ששה דברים אבל בשאר העבודות לא בעינן כונה לשם ששה דברים וכל שכן בשעת הקטרה אבל כונת הזבח והזובח צריך בכל הארבע עבודות דהיינו שחיטה וקבלה והולכה וזריקה. אבל דעת התוס' רפ"ק דזבחים הוא שבכל ארבע עבודות צריך כונת הששה דברים וכן בשעת הקטרה צריך כונה חדש מכונת הזובח דלא שייך בהקטרה

מהר"י קורקוס

בין לשינוי בעלים ושאר עבודות ילפינן מזביחה כיון דאית לן בשינוי דש שכל ארבע עבודות שוים. ושם יש דרשות אחרות. ורבנו קיצר בתב שנאמר ובשר זבח תודת שלמיו אעפ"י שאין פסוק זה מספיק כל הדינים כאשר נתבאר והסמיך רבנו שינוי בעלים למלת שלמיו משמע לשם בעליו ובזה אין צורך לאם אינו ענין. ואולי לא היה רס אם אינו ענין בגמרא. או אפשר שהוא סובר דלמסקנא שאמרו כ' לימא וכו' דרשינן משלמיו שינוי בעלים בלא אם אינו ענין. שלא הקפיד בזה כמנהגו וכאשר נתבאר פעמים רבות. ושאר קרבנות מדו שם מהיקישא דזאת התורה וגו' שהוקשו כל הקרבנות זה לזה. ועוד יתבארו דינים אלו במקומן הלכות פסולי המוקדשין *:

ן וצריך וכו'. משנה פ' ב"ש (מו:), והובאה (שם) פ' ראשון (נ:).

* כנרמה בפ"ג ופפ"ו שלא זכינו בהם לפירושו.

ומ"ש רבינו ואם שחט ועבד שאר עבודות סתם ולא חשב כלל וכו', דגמרא דייק מעמא דשלא לשמן הא אתמא עלו לבעלים לשם חובה אלא אתמא אמי כלשמן דמי משום דזבחים בסתם לשמן עומדים, ואם כן יש לתמוה על רבינו למה כתב בעולה ובשלמים וכו' דמשמע דדוקא הני עלו לבעלים לשם חובה ולא חטאת ופסח והא ליתא דבכולהו אתמן כלשמן דמי ועלו לבעלים לשם חובה וצ"ע:

יא ומ"ש וצריך שתהיה מחשבתו בשעת שחיטת העולה לשם הזבח ולשם הזובח וכו', משנה בס"פ ב"ש (מו:) לשם ששה דברים הזבח נזבח לשם זבח לשם זובח לשם מישים לשם ריח לשם ניחוח ומתנות ומשם לשם חטאת. ופרש"י לשם זבח לאפוקי שינוי קדש כגון לשם זבח אמר, לשם זובח לאפוקי שינוי בעלים. ובגמרא לשם מישים לאפוקי כבבא, ופרש"י כבבא על מנת לעשותו חתיכות גלויות בגחלים, לשם ריח לאפוקי אברים שנלמן ומ"כ העלן, לשם ניחוח לשם נחת רוח לפני הקב"ה שאמר ונעשה רצונו: ומ"ש ואם שחט סתם כשר כבר נתבאר: ומה שכתב והשוחט חטאת ואשם וכו', במשנה שכתבתי בסמוך:

וכן שאר הקרבנות. ואם שחט ועבד שאר עבודות סתם ולא חשב כלל בעולה ובשלמים הרי הן כשרים ועלו לבעלים: יא וצריך שתהיה מחשבתו בשעת שחיטת העולה לשם ששה דברים. לשם הזבח, ולשם הזובח, ושהזבח להשם ברוך הוא, ושיקטירו לאשים, ושהקטרתו לריח בלבד, ושריח זה נחת רוח לפני הקב"ה. ואם שחט סתם כשר כמו שביארנו. והשוחט חטאת ואשם צריך שתהיה מחשבתו לשם אותו החטא שבאו עליו:

מקורות וציונים

ריק"ו, ואולי לא היה גורס אם אינו ענין בכס"י תימני של התלמוד אין אם אינו ענין. שם, פעמים רבות נמנו בתקו"ל הני כלה"מ פ"ו ה"ג:

הר"א. בשעת שחיטת כו' סמ"ג סוף ע' קפ כ' ומחשבה זו צריך שתהא בכל ד' עבודות.

ריק"ו, ופי' לשם ריח כו' ומש"כ רש"י הוא הנראה כו' ע' פ"ו ה"ד ומברים שנייר ומ"כ העלן ומזבח אין בהם משום ריח ניחוח.

מביא לחם אחר ושוחט. ואם אחר שנשחטה נפרס או נטמא או יצא, הדם יזרק והבשר יאכל והלחם כולו פסול וידי נדרו לא יצא: נזרק הדם ואחר כך נפרס מקצת הלחם או נטמא או יצא תורם מן השלם על הפרוס ומן הטהור על הטמא וממה שבפנים על שבחוץ: טו תודה שנשחטה על שמונים חלות לא קדשו ארבעים מתוך שמונים. ואם אמר יקדשו ארבעים מתוך שמונים מושך ארבעים מן השמונים ומרים מהם אחד מכל קרבן והארבעים השניות יפדו ויצאו לחולין: טז השוחט את התודה והיה לחמה חוץ לחומת בית פגי לא קדש הלחם. אבל אם היה חוץ לעזרה קדש הלחם אע"פ שאינו לפנים יח שחטה עד שלא קרמו פני הלחם בתנור ואפילו קרמו כולן חוץ מאחת מהן לא קדש הלחם יח שחטה ונפסלה בשחיטתה במחשבת זמן או במחשבת מקום קדש הלחם. נמצאת בעלת מום או טריפה או ששחטה שלא לשמה לא קדש הלחם. וכן הדין באיל נזיר עם הלחם שלו:

פרק שלשה עשר

א שלש מחשבות הן שפוסלין את הקרבנות ואלו הן. מחשבת שינוי השם ומחשבת המקום ומחשבת הזמן. מחשבת שינוי השם כיצד. זה השוחט את הזבח שלא לשמו. כגון שהיה עולה ויחשב שהוא שלמים. או ישחטנו לשם עולה ושלמים. או לשם שלמים ולשם עולה. או ששחט הזבח שלא לשם בעליו. זו היא מחשבת שינוי השם: מחשבת המקום כיצד. כגון ששחט את הזבח לשמו על מנת לזרוק דמו או להקטיר ממנו דבר הראוי להקטרה חוץ לעזרה. או לאכול ממנו דבר הראוי לאכילה חוץ למקום אכילתו. זו היא

מקורות וציונים

נטמא כו' והלחם כולו פסול ע' פ"ז ה"ט. נטמא כו' וידי נדרו לא יצא ע' פוס' מנחות פו. ד"ה משנשחטה שכ' שנריך לנרוס שם לא יצא [וכ"כ בכס"מ ע' שם המגמוד] וע' ב"מ פ"ד ה"ז: הפ"ו. תודה כו' עפ"מ מתמו"מ פי"ב ובלח"מ שם וע"ע פ' המפפח.

בכס"מ [וריק"ו], אמאי לא פסק כחזקיה דביה הוא ע' מ"מ שנם ע"ע הפ"ז ד"ל דסיכם שפינן חולקין פנים בפנים אלא כפפם שני חולקין סיכם למימר והלכה כבפרלה וכו' בכס"מ מילה פ"ח ה"ז ובכללי הגמ' למרן בהגיכות עולם שפר ה' פ"ג וע"ע ספר המפפח.

מל"מ, ועע"ש שכ' וכ"כ בשם הרמב"ד מפירי ערוגין בחידושיו ובבית הבחירה:

הי"ז. קרמו פני הלחם ע' שם"ס פי"ח ה"ג: הי"ח. ששחטה שלא לשמה עפי"ז הי"ח. וכן הדין באיל נזיר מנחות עם. שנם מנא דיהן אלא מיל כו' (ק"מ):

הי"א. ששחט הזבח שלא לשם בעליו ע' מנ"מ רפפ"ו.

כס"מ (ד"ה ומ"ש מו), הוא ממה ששנינו כו' ע"ע זבחים פד: לשמה ושלא לשמה כו' עולם הטוף בכרם.

מל"מ, אך התוס' כו' וע"ע שפ"מ כ"מ מנ: ד"ה וז"ל מוס' שפנן.

שם (ד"ה ומ"ש מחשבת), עיין לעיל ספ"ד כו' וע"ש במל"מ וע"ע ספר המפפח.

רעק"א

הי"ד. והבשר יאכל. עי' מה שכתב הגאון מהר"י פלפסנדרי בקונטריסו סי' ר"ן (הנדפס בסוף ספר מונא מפס) מבואר דעתו דהבשר יאכל כדין שלמי' כ' ימים ולילה אחד: (גליון הרמב"ם).

הל' א. מל"מ (פד"ה שלם), היכי משכחת לה. לא דעתי מפי קושים הא אף דבמחשבה [הו] פיגול מ"מ משכחת לה מלקות בדיבור עכ"פ דיהוא לעדים ושיין עדות והתרלה מש"ה בעי' לטעמא דאין בו מעשה ופשוט: (גליון הרמב"ם).

משנה למלך

טו תודה שנשחטה כו'. כתב הרשב"א (ערוגין נ.) בשם הראב"ד דאם שחט על שמונים חלות ואמר תיקדוש פלגא דכל חדא לא קדשה דהר"ל פרוסה ע"כ. ועיין עוד שם שכתב דהלכתא כחזקיה וכתמיהת מרן. ועיין בחדושי הרשב"א פ"ק דחולין דף כ"ג אהתיא דאמרינן הכא במאי עסקינן לפטור וכו' הדק. ועיין ברכת הזבח דף קכ"ח סוף ע"ב [למנחות עח:]: ומ"ש רבינו **מושך ארבעים מתוך פ' ומרים מהם אחד** וכו', התוס' בפרק מי שהוציאוהו דף ג' ובפרק התודה (עח:) תולקים בזה וס"ל דאם כל ארבעים לבדן מפרש ארבע מכל ארבעים וארבעים אבל אם כולן יחד אי אפשר לתקן אם לא יפריש י"א מכל מין ומין דהא כל מין ומין יש לו עשר חולין ועשר קדושות ואז אי אפשר שלא תהא אחת תרומה מן הקדושות יע"ש:

פי"ג א שלש מחשבות הם וכו'. מדברי רבינו נראה דכל מחשבה דקדשים הוי אפי' בלא התצאה בפה. (א"ה וכן הוא דעת הר"ב החינוך פ' צו [מצוה קמד]). אך התוס' בפ"ק דזבחים דף ד' ד"ה מחשבה

מהר"י קורקוס

התוס' פרק התכלת (מו.) וכתבו וצ"ע דלא תקשי מכאן לרבא דאמר בפ"ק (יב:) דלמ"ד זריקה מועלת ליוצא בחסרון מזרה ע"כ. והוא הבבא ראשונה שכתב רבנו וכאשר כתבתי * שהם דברי רבא. ונראה לתרץ שרבנו מפרשה להתיא בנפרסה קודם שחיטה ובחסרה מזרה שאינו ממלא מדכתיב (פ"פ פתור) **היא בלחם הפנים דוקא שלימה ומ"ש **נפרס** וכו' **מביא לחם אחר ושוחט** לצדדין מ"ירי בנפרס מביא לחם (שאם) [שלם] בנטמא ויצא מביא כנגד מה שנטמא או יצא וסמך בבבא שניה על מ"ש בבבא ראשונה כלומר מביא הלחם שבארתי לך שצריך א"נ דנפרס לתמה משמע כל הלחם. ולכך סתם ובבבא ראשונה סמך על בבא שניה דודאי בין שחיטה לזריקה הרי ביאר [ד]כולו פסול בשלשתם ואם לאחר זריקת הדם כתב תורם מן השלם נראה שלא נפסל אלא מפני שכתוב

* כנר' בתחילת דבריו שלא סומכו בתוון נחוס.
** פפ"ס נפרס"ו וצ"ל הוא (נמן קדשים).

הקריב ממנו אחד ודרשו בריש התודה (עז:) אחד שלא יטול פרוס לכך תורם מן השלם אבל ודאי שאינו נפסל אחר זריקה כ"ב לי [הועתק מחזון נחוס מנחות פ"ד מ"ג]:

טו תודה שנשחטה וכו'. ונראה שרבינו פוסק כר' יוחנן (מנחות עח:) וקשה למה דהא חזקיה רבו של ר"י היה. ואפשר דכיון דאביי העמיד מחלוקתם שם בכ"ש מקדשין שלא מדעת ואנן ק"ל דאין מקדשין אלא מדעת וכאשר נתבאר במקומו (לעל פ"ג ה"כ ומעה"ק פ"ג כ"פ) ממילא איתחייא דחזקיה וגם רב פפא ללישנא קמא מוקי לכ"ע מקדשין שלא לדעת ובסכין הוא דפליגי וכיון [שכן] אי אפשר לפסוק כחזקיה דקדשו שלא מדעת כאשר כתבתי ולכן דתאה רבנו. ועדיין אין זה מספיק דהא ההיא דאין מקדשין אלא מדעת מדר' יוחנן דפ"ק הוא דפסקינן הכי ואכתי מאן לימא לן דהכי הוא כי אין דבריו שם מוכרחין. ומ"מ מפ' לולב ותרבה (נ.) יש להכריח כן אלא שנראה שגם חזקיה מודה בהתיא וצ"ע [הועתק מחזון נחוס פ' הפודה מ"ג]:

בפרס לחמה דקתני משמחה נפרס לחמה הדם יזרק והלחם פסול משמחה יצא לחמה הדם יזרק והלחם פסול משמחה נטמא לחמה הדם יזרק והלחם פסול דכיון דנפרס לחמה ויצא ונטמא כחדא גוונא תגנהו מין חילוק ביניהם לחמה הדם יזרק והלחם פסול משמחה נטמא לחמה הדם יזרק והלחם פסול ומשמע ליה להרמב"ד דכיון דמניא בסוף פ"ק דמנחות שמס נפרסה אחת מהן כולן פסולות ועל כרחו היינו בין שחיטה לזריקה כמו שנתבאר הא הדין לנטמאת אחת מן החלות אלו שיצאה ומע"ג דבבריתא בסוף פ"ק דמנחות אמר שמס נפרסה אחת מהן כולן פסולות דייק רבא הא יצאה הני דמיכא גווני כשרות ומגיי דייק הא נטמאת הגך כשרות אפשר דמכאי לא הוה שמיע להו בבריתא דפרק התכלת. ורבינו לא נראה לו לומר דלא הוה שמיע להו ההיא בבריתא אלא מע"ג דשמיע להו ההיא בבריתא דייקי מהאי בבריתא דנפרס לחמה דוקא קתני ומע"ג דבבריתא דהתכלת תני להו בחד גוונא מיכא למימר מידי מיירי הא כדאיתא והא כדאיתא:

טו תודה שנשחטה על שמנים חלות וכו' ואם אמר יקדשו ארבעים מתוך שמנים וכו'. בפרק התודה עלה ע"מ פלוגתא דחזקיה ורבי יוחנן ומייתי לה בפרק האיש מקדש (נא.) ובפרק (בכל מערבין) [מי שהוציאוהו (נ.) ובפרק התכלת (מח.)] ופסק רבינו כרבי יוחנן. ויש לתמוה אמאי לא פסק כחזקיה דרביה הוא: ומה שכתב מושך וכו', נתבאר בפרק התכלת (מח.):

טז השוחט [וכו'] היה לחמה חוץ לחומת בית פגי לא קדש הלחם אבל אם היה חוץ לעזרה קדש הלחם. משנה ובריתא בפרק התודה (עח:) ופירש רש"י חוץ לחומת בית פגי היינו לחומת הר הבית *:

* בפירש"י [מכת"י] פי' לחומת העיר. וכן פי' בספר דוכמי (שם לה:, פפחים פנ: נא., ב"מ נ., פוטה מה. ופנה' יד: הוכא בכ"מ ממרים פ"ע הה"ה) וכן פיר"ש בליש פ"ה דיש מ"ח. ורבינו פי' בפיה"מ שבית שפופין בו חלות התודה. ופי' רש"ש מנחות.

יז-יח שחטה עד שלא קרמו פני הלחם בתנור וכו' עד סוף הפרק. משנה שם:

* מנלמי כתוב שחטה ונפסלה בשחיטתה וכו' קדש הלחם, אף על גב דאחר שנתפגל הביאה קדוש להפסל בנמצא יום ובלילה דאין חייבים משום פגול ותשוש נותר אלא הבשר שהותר שעה אחת קאמר קדש הלחם להתחייב עליו משום פגול: ומה שכתב וכן הדין באיל נזיר וכו', שם בגמרא:

פרק שלשה עשר שלש מחשבות הן וכו'. מתבאר והולך: ומה שכתב מחשבת שינוי השם וכו', בפרק קמא דזבחים (ב.) תנן כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרים אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה אלא לנדבה ואחר החטאת ובגמרא (ז: ח.) אליף מקרא דנפסח וחטאת פוסל בין שינוי קדש בין שינוי בעלים: ומה שכתב רבינו כגון שהיה עולה ויחשוב שהוא שלמים אף על גב דכל הזבחים חוץ מפסח וחטאת כשרים אלא לשמן כיון דלא עלו לבעלים לשם חובה שפיר שייך למימר בהו שם פיסול: ומה שכתב או ישחטנו לשם עולה ושלמים או לשם שלמים ולשם עולה הוא ממה ששנינו בסוף פ"ק דזבחים (יג.) גבי פסח וחטאת ששחטן לשמן ושלא לשמן או שלא לשמן ולשמן: מחשבת המקום כיצד כגון ששחט את הזבח על מנת לזרוק דמו וכו'. מבואר במשנה פרק שני דזבחים (כה: כט:):

* זה כתוב בדפוס הרמבון לעיל קודם ד"ה שחטה.

כל המנחות פרק ראשון מנחות ב.

כל המנחות שנקמצו שלא לשמן. כגון שהמנדב מנחת מרחשת והביאה וקמלה הכהן ואמר הריני קומץ לשם מחבת [1]: בשרות. וקומלן נקטר ושיריהן נאכלין: אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה. דלא יצא ידי נדרו וצריך להביא אחרת לשם מרחשת: חוץ ממנחת חוטא. כגון

[a] המנחות שנקמצו שלא לשמן בשירות אלא שלא עלו לבעלים חוץ [b] ממנחת חוטא ומנחת קנאות [c] מנחת חוטא ומנחת קנאות שקמצן שלא לשמן נתן בכלי והלך והקטיר שלא לשמן או לשמן ושלא לשמן או שלא לשמן ולשמן פסולות כיצד לשמן ושלא לשמן לשם מנחת חוטא ולשם מנחת נדבה שלא לשמן ולשמן לשם מנחת נדבה ולשם מנחת חוטא: [d] **גמ'** [e] למה לי למיתנא אלא ליתני ולא עלו לבעלים לשם חובה הא קמ"ל לבעלים הוא דלא עלו לשום חובה הא מנחה גופה כשרה [f] ואסור לשנויי כדרבא [g] דאמר רבא עולה ששחטה שלא לשמה אסור לזרוק דמה שלא לשמה [h] איבעית אימא סברא ואיבעית אימא קרא איבעית אימא סברא משום דמשני בה כל הני לישני בה וניזיל ואיבעית אימא קרא [i] מוצא שפתיך תשמור ועשית כאשר נדרת ליי' אלהיך נדבה [j] נדבה נדר הוא [k] קרי ליה נדר וקרי ליה נדבה אלא אם כמה שנדרת עשית יהא נדר ואם לאו יהא נדבה ונדבה

[1] עטדה קמייתא נקט וה"ה נמיה בכלי והולכה והקטרה כדקתני סיפא ד' עטדות יש בקומץ כנגד ד' עטדות שיש בדם כדאמרינן לקמן בפ"ג (ד' מח.) ובפ"ק דזבחים (ד' ד.) ובאומן ד' עבודות פסלה מחשבה שלא לשמן ומחשבת פיגול דחוץ לזמנו וחוץ למקומו אבל בחטופה והגשה אין מחשבה פוסלת אע"ג דבעי כהונה ובפ"ק דזבחים (דף ד:) יליפינן מקראי דמחשבה פוסלת בשלמים בד' עבודות ושאר זבחים יליפינן משלמים בהיקישא דזאת התורה ומקרא דמולא שפתיך ומצריך להו וגרסה דלמנחות נמי יליפינן למצוה משלמים מההיא היקשא גופה כמו בזבחים דמדרשא דר' שמעון דדרש בגמרא בסמוך קדש קדשים היא בחטאת וכאשם מנחת חוטא הרי היא בחטאת מנחת נדבה הרי היא כאשם לא מצינו למילף דלא עיקר דרשא היא כדאמרינן בפ"ק דזבחים (דף יא.) [m] דעיקר קרא לבדר' יהודה בריה דרבי חייא [n] בא לעובדה ביד עובדה בימין בחטאת [o] כו' ולעכב במנחת חוטא מפרש התם מדכתיב בה היא כמו בחטאת וכן מפרש נמי בפירקין (דף ד.) דגמר מנחת חוטא ומנחת קנאות [p] דפסולות שלא לשמן דכתיב בהו היא ואם תאמר ועופות דבעו לשמן כדאמרינן בגמרא וכדתנן בזבחים בפ' חטאת העוף (דף סו:) מנלן דאי מהיקשא דזאת התורה אי אפשר לומר כן לפירוש הקונט' דפ"ק דחולין (דף כב.) גבי עולת העוף דכתיב ואת השני יעשה עולה כמשפט דדרש התם כמשפט חטאת בהמה דאינו בא אלא מן החולין וכיוס ובידו הימנית שהקשה שם הקונטרס דמהיקשא דזאת התורה נפקא דדרש מינה בסוף התודה (לקמן דף פג.) מה חטאת אינו בא אלא מן החולין אף כל דבר שבחובה אינה באה אלא מן החולין [q] ופירש בקונטרס [r] (דמתוך כך) דעוף לא כתב בהחוא קרא ולא אמרינן אלא בקרבן בהמה ואין לתרץ דילפינן עופות מזבחים לענין לשמן דאיכא למיפרך מה לזבחים שכן טעונין כליס דכי האי גונא פריך בפ' איזהו מקומן (זבחים דף מח:) גבי לפון ומיהו לפירוש הקונטרס דחולין הקשה דעל כרחיך עופות כתיבי בקרא דזאת התורה [s] דמסיק התם דכיוס דחטאת העוף מכיוס לוותו נפקא דכתיב בהו היקשא דזאת התורה וכן במגילה בפ' הקורא למפרע (דף כ:) גבי כל היוס כשר למליקה דדרש בגמרא מכיוס לוותו ובפ' קמא דזבחים (דף ז:) גמרא חוץ מן הפסח פסח לענין לשמן למצוה מדאיתקוש לשלמים מדכתיב ביוס לוותו להקריב את קרבניהם זה בכור מעשר ופסח א"כ כיון דעופות נמי מכיוס לוותו נפקי שמע מינה דעופות נמי אתיין בהיקשא דזאת התורה והוא הדין לענין שלא לשמן למצוה מדאיתקוש לשלמים ולעכב בחטאת העוף דדרשינן בתורת כהנים מדכתיב היא והא דאילטריך לן כמשפט בפ' קמא דחולין (דף כב.) יש לפרש אליבא דר' אליעזר דפ' התודה (לקמן דף פב:) דלית ליה היקשא דזאת התורה וא"ע דהיא דרשא דמייתי בפ"ק דחולין (דף כב.) דמשלו ולא ליטור ולא משל מעשר דרש לה בפרק התודה (לקמן דף פג.) אליבא דר' עקיבא ודלא כר' אליעזר ועוד היכי יליפינן עופות מחטאת בהמה הא חטאת בהמה דקאמר על כרחיך לאו [t] מפרו של אהרן קאי דמה עניינו לשם אלא מחטאת בהמה דלעיל מינה קאי שמביא בעשירות שזו באה חליפין לה כדפי' שם בקונטרס וחטאת בהמה מפרו של אהרן יליפא מדאיקרי חטאת והיינו למד מן הלמד ועוד קשה למה לי למדרש התם בפרו של אהרן משלו ולא משל מעשר תיפוק לי' כדאמרינן בסיפרי בפרשת רבה אנכי בענין דממעטו עולות משוס דכתיב גבי מעשר ואכלת ופרו של אהרן לשריפה קאי ומיהו בזה י"ל הא דכתיב אשר לו עיקר אתא למידרש משלו ולא משל ליטור [u] ונראה לפרש דמיתורא דרשינן כל חטאות דכתיב בפרו של אהרן את פר החטאת אשר לו דהוה מצי למכתב [v] את הפר אשר לו וכתיב החטאת למיתורא דכל חטאות בין חטאת בהמה בין חטאת העוף משלו דהיינו מן החולין ולא משל מעשר והשתא ניחא דלא הוי היקש ומיהו אכתי קשה למה לי כמשפט לענין חולין גבי עולת העוף תיפוק ליה מדרשא דסיפרי דהא אינה נאכלת וי"ל דס"ד דאתא והקריבו להלן לענין חולין כדדרשינן התם דהלן הכתוב בין חטאת העוף לעולת העוף מדכתיב והקריבו [w] מתוך כך ניחא ליה דלא הוה יליפינן לה מהקישא דזאת התורה משוס דכתיב והקריבו וא"ת אם כן מאי פריך התם ביוס מכיוס לוותו נפקא דילמא הייתי מחלק מוהקריבו וי"ל דכיוס לוותו כתיב על זאת התורה לעולה דמשמע כל עולות ולוג שמן של מצורע דבעי לשמן כדתניא לקמן בהקומץ רבה (דף מ:) [x] (גמר) שבע הזאות שבפרה (דקתני בברייתא) ושבפיס ושבמצורע שלא לשמן פסולות פי' להרלות כדמסיק יש לפרש דנפיק מהקישא דזאת התורה דכיוס לוותו את בני ישראל להקריב את קרבניהם (ויקרא ז) אחרי נמי בלוג שמן של מצורע דאיקרי קרבן כדדרשינן בפ' ואלו מנחות (לקמן ד' עג.) לכל קרבנם לרבות לוג שמן של מצורע אבל אין לתרץ דהוי בכלל אשם מצורע דאשם כן יפסל שלא לשמו לר' אליעזר כאשם ולקמן בהקומץ רבה (דף כח.) מסקינן דלא מיפסיל משוס דהוי למד בהיקש ודבר הלמד בהיקש אין אחר ומלמד בהיקש ומהא דדרש במגילה (דף כ:) מליקה מכיוס לוותו ושחיטה מכיוס לוותו דדרש שחיטה מכיוס לוותו כמליקה משוס דשחיטה אלו עבודה היא: **שלא** לשמן. לכאורה משמע דאחרי בשינוי קודם כדמפרש בסיפא לשם מנחת חוטא לשם מנחת נדבה והוא הדין שנוי בעלים כדמוכח בגמרא בפ"ק דזבחים (דף ד.) ושמא פשיטא ליה להש"ס בכל דוכתי דשנוי בעלים כשנוי קדש כתירולו של רבה דמשני בגמרא כאן בשנוי קדש כאן בשנוי בעלים אי נמי ממתני' דפרק בית שמאי (זבחים דף מו:) לשם שם דברים הזדר וזדר

ע) זבחים ב, ב) ג"ז שם. ג) [בכורים ד: וש"נ], ד) [זבחים ב ד:], ה) נ"ל בגמר דבריו ר"ל דאף בגמר וכ"ש בחטאת דיסריה וכ"ה ברש"י פסחים ס ע"א ד"ה אלא לאו. ל"ק, ו) הוא דאמרינן. ל"ק, ז) נ"ל לפסקו, ח) נ"ל ומתוך כך פי' הקונט', ט) דמתוך דעוף לא כתב בהאי קרא לא משמע ליה מההיא היקישא אלא קרבנות בהמה כו' כנ"ל. ל"ק, י) אפרו כו' אלא אחטאתם כו'. ל"ק, כ) נ"ל וצריך לומר דמיתורא כו', ל) ומתוך כך ניחא לי. ל"ק, מ) גבי. ל"ק, נ) נ"ל עדר.

גליון הש"ם

תוס' ד"ה כל וכו' דעיקר קרא לבדר' יהודה כו'. ק"ל הא למה דקי"ל דזרק בשמאל פסול בכל הקדשים ל"ש למדרש כלל הך דרשא דר"י בריה דר"ח אם כא לעובדה בכלי בשמאל דהא גם בשם פסול בשמאל וכזבחים מקקינן ה"נ לר"ש אבל לרבנן ע"כ הקרא לענין אלא לשמה דמנחת חוטא ומנחת נדבה כאשם וצ"ע:

תורה אור השלם

א) מוֹצָא שְׂפָתֶיךָ תִּשְׁמֹר וְעָשִׂיתָ כַּאֲשֶׁר נָדַרְתָּ לַיְיָ אֱלֹהֶיךָ נְדָבָה אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ בְּפִיךָ: [דברים כג, כד]

מפשרניא [ט] ס״ת תורה [י] תפילין ומזוזות שכתבן [כ] צדוקי כותי עובד כוכבים עבד אשה וקטן מומר פסולין שנאמר [א] וקשרתם [ב] וכתבתם כל שישנו בקשירה ישנו בכתיבה כל שאינו בקשירה אינו בכתיבה ובישראל א״צ לברך דשלח [ג] רב חייא בריה דרב הונא משמיה דר׳ יוחנן [ד] [ב] על תפילין של יד אומר ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו להניח תפילין על תפילין של [ה] ראש אומר ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו על מצות תפילין ואילו לעשות תפילין לא מברך אלא לאו היינו טעמא כל מצוה [ג] דעשייתה גמר מצוה כגון מילה אע״ג דכשירה בעובד כוכבים בישראל צריך לברך וכל מצוה דעשייתה לאו גמר מצוה כגון תפילין אע״ג דפסולות בעובד כוכבים בישראל אינו צריך לברך ובציצית בהא קמיפלגי מר [ה] סבר חובת טלית הוא ומר סבר חובת גברא הוא א״ל רב מרדכי לרב אשי אתון הכי מתניתו לה אנן הכי מתנינן לה א״ר יהודה אמר רב מנין לציצית בעובד כוכבים שכשירה שנאמר [ו] דבר אל בני ישראל ועשו להם ציצית יעשו להם אחרים [ז] אמר רב יהודה אמר רב [ד] עשאן מן הקוצים ומן הנימין ומן הגרדין פסולה מן הסיסין כשירה כי אמריתה קמיה דשמואל אמר אף מן הסיסין פסולה [ה] בעינן טוייה לשמה כתנאי [ח] ציפן זהב או שטלה עליהן עור בהמה טמאה פסולות עור בהמה טהורה כשירות ואע״פ שלא עיבדן לשמן רבן שמעון בן גמליאל אומר [ט] אף עור בהמה טהורה פסולות עד שיעבדן לשמן אמר ליה אביי לרב שמואל בר רב יהודה הא תכילתא היכי צבעיתו לה אמר ליה [י] מייתינן דם [כ] חלזון וסמנין ורמינן להו ביורה [ומרתחינן ליה] ושקלינא פורתא בביעתא וטעמינן להו באודרא ושדינן ליה לההוא [כ] ביעתא וקלינן ליה לאודרא שמע מינה תלת שמע מינה טעימה [מ] פסולה ושמע מינה [ל] דבעינן צביעה לשמה ושמע מינה [מ] טעימה פסלה היינו טעימה פסולה היינו צביעה לשמה אמר רב אשי מה טעם קאמר מה טעם טעימה פסולה משום דבעינן צביעה לשמה כתנאי טעימה פסולה משום שנאמר [נ] כליל תכלת דברי ר׳ חנינא בן גמליאל רבי יוחנן בן דהבאי אומר אפילו מראה שני שבה כשר משום שנאמר [ס] ושני תולעת ת״ר תכלת אין לה בדיקה ואין נקחית [ע] אלא מן המומחה [פ] תפילין יש להם בדיקה [צ] ואין ניקחין אלא מן המומחה ספרים ומזוזות יש להן בדיקה [ק] וניקחין מכל אדם ותכלת אין לה בדיקה והא רב יצחק בריה דרב יהודה בדיק ליה (ס״ בגשם) מייתי [ר] מגביא גילא [ש] ומיא דשבלילתא ומימי רגלים בן

[ת] מה טעם טעימה פסולה. [א] משום שנאמר בכליל תכלת. פי׳ נקונטרס אלא יהא דבר אחר צבוע בה מתחילה ואפילו אמר והוא [ב] שקרוי מראה שני שבה משתי דאם נצבע בה שני פעמים זה אחר זה פסול אפילו לשמו ועל״ל משמע דלא אפלי אלא [ג] טעימה משום דהוא אלא לשמה ומשמע דלא מייתי מנאי אלא מטעמה פסלה אבל לכ״ע [ד] הטעימה כדלעיל מ״כ לא אמיא כחד תנא מילתא דהקונטרס לכך נ״ל דאפילו מאה פעמים לשמו [ה] משמע דכשר דהא כליל תכלת קריון ביה אבל כשטעם הרי יש צבע אמינו רואי לתכלת ולכך קרוי מראה שני ואע״ג דהתי קרא בנגדי כהונה כתיב ילפינן תכלת מנגדי כהונה ופי׳ בה לו (יומא דף עב.) דרש ליה לדרשא אחרינא: **ואין** ניקחים אלא מן המומחה. שיש ריעותא שמא הוא צבעם ואינו בקי אבל אם נמצאו בשוק רוב מצוין אבל תכלת מומחין הן ולכך מכשירין המולא חוטי מכלת פי׳ המולא תפילין (עירובין לו:) וכה״ג אמר בחולין גבי שחיטה [ו] (דף יב.): **תפילין** יש להן בדיקה. פי׳ נקונטו בחסירות ותמרות ואפי׳ הכי אין נקחין אלא מן המומחה [ז] לעבדן לשמן אבל ספרים ומזוזות לא בעי עיבוד לשמן וכן פי׳ ה״ר משה בר מיימון דמזוזה לא בעיא לשמה ולא פירש מנא ליה ושמא מהכא וקשה דפי׳ הניזקין (גיטין דף מ׳:) משמע דספר תורה

לבדן מעשיה לילית סוכה ותפילין וצערון הכלו בערב לן ג׳ ותולן על הש״ס שלנו ובתוספתא דברכות (פ״ו) מי העושה לילית לעצמו מברך שהחיינו [ב] וכפי הרואה (נדפס דף מ״ד.) נמי אמר דאבלים מדשים מברך שהחיינו וכ״כ רב שרירא גאון [ג]: **הקוצים** כו׳. פירש בקונטרס משום דעשה ולא מן העשוי ולי נראה דמה דעבד אמר כך היינו הטעמא דאמר רב גופיה תלאן ואמר כך פסק רמאי חוטין שלהן כשר דהו היא עשיתן וכן פרק קמא דסוכה (דף יא.) גבי הדלה עליה את הגפן ואת הדלעת דקלילתן זו היא עשיתן אלא טעמא משום דבעינן תלייה לשמה והא דתנן פרק קמא דסוכה (דף ט.) סוכה היסנה מת הלל מכשירין ופריך בגמ׳ ומית הלל לית להו דרב יהודה אמר רב עשאה מן הקוליס וכו׳ כי אמריתה קמיה דשמואל אמר אף מן הסיסין פסולה אלמא בעינן טוייה לשמה הכא נמי בעינן עשייה לשמה לפי אותה גירסא [ד] דשמואל פריך ולא מרב ומרב נמי מלי למפרך:

כתנאי ציפן זהב. מימה דלמא לילית שאני דפ״ק דסוכה (דף ט.) דרש גדולים תעשה לך בשם חוכן ומי משום דכתיב לך לאות הא דרשינן ליה לעיל (דף ט:) לך לאות ולא לאחרים והתם גבי סוכה פריך כי האי גוונא מחג הסוכות תעשה לך [ומשמע דאינטריך למעוטי גזולה ולא דרשי תו מיהא בשם חוכן ומי משום דתפילין אתקום למזחה ומזחה וספר תורה ליף (נעיל דף לד.) כתיבה כתיבה מגבו הא בגבו גופיה לא בעינן עשייה לשמו: **עד** שיעבדן לשמן. תומר ר״ת דהילכתא כרשב״ג דלתע״ג דהילכתא כרב באיסורי דקוגיין דהניזקין (גיטין דף מ׳:) דגזילן שלו לא עיבדתים לשמן כוותיה אזלא והא דפרק גנבת הדין (סנהדרין דף מח:) דאיפליגו אמרי ורבא בהאמנה אי מילתא היא אי לא ומייתי הני תנאי ופי׳ בקונטרס דרבא כרבנן דלא בעו עיבוד [ד] דהאמנה לאו מילתא היא מיהו ר״ת ור״ת פירשו דרבא כרשב״ג דמין דבעי עיבוד לשמו א״כ האמנה לאו מילתא היא דאי מילתא היא אפשר בחיתוך העור ובמיקונים קטנים קני לשוי לשמה והא דבעא אמי מרב שמואל בר׳ יהודה בסמוך היכי בעביתו ליה ואמר כרשב״ג לא קיבלה מיניה וי״מ דהתם דהניזקין אפילו כרבנן דלא פליגי אלא בעור תפילין דאשמים אלוה ולתא דהא איכא ש״ץ של תפילין ועיקר קדושה יש בה כדמוכח פ׳ במה מדליקין (שבת דף מח:) ופ׳ במה אשה (שם דף סב) [ה]: **וסממנים**. דבר תימה הוא היאך מערב שום דבר בהדי תכלת ואמאי עם הסממנין נקרא תכלת ובקונטרס פי׳ לשרות בהן כדרך הצובעין ששורין אותו בצריף: ואפילו לשם לילית מ״מ לשם נסיון נמי עבידא והוי כמנהה שקמלה לשמה ושלא לשמה והשתא הוך תלת תרי מינהו: **משום** שנאמר בכליל תכלת. פי׳ נקונטרס אלא יהא דבר אחר צבוע בה מתחילה ואפילו אמר והוא [ב] שקרוי מראה שני שבה משתי דאם נצבע בה שני פעמים זה אחר זה פסול אפילו לשמו ועל״ל משמע דלא אפלי אלא [ג] טעימה משום דהוא אלא לשמה ומשמע דלא מייתי מנאי אלא מטעמה פסלה אבל לכ״ע [ד] הטעימה כדלעיל מ״כ לא אמיא כחד תנא מילתא דהקונטרס לכך נ״ל דאפילו מאה פעמים לשמו [ה] משמע דכשר דהא כליל תכלת קריון ביה אבל כשטעם הרי יש צבע אמינו רואי לתכלת ולכך קרוי מראה שני ואע״ג דהתי קרא בנגדי כהונה כתיב ילפינן תכלת מנגדי כהונה ופי׳ בה לו (יומא דף עב.) דרש ליה לדרשא אחרינא: **ואין** ניקחים אלא מן המומחה. שיש ריעותא שמא הוא צבעם ואינו בקי אבל אם נמצאו בשוק רוב מצוין אבל תכלת מומחין הן ולכך מכשירין המולא חוטי מכלת פי׳ המולא תפילין (עירובין לו:) וכה״ג אמר בחולין גבי שחיטה [ו] (דף יב.): **תפילין** יש להן בדיקה. פי׳ נקונטו בחסירות ותמרות ואפי׳ הכי אין נקחין אלא מן המומחה [ז] לעבדן לשמן אבל ספרים ומזוזות לא בעי עיבוד לשמן וכן פי׳ ה״ר משה בר מיימון דמזוזה לא בעיא לשמה ולא פירש מנא ליה ושמא מהכא וקשה דפי׳ הניזקין (גיטין דף מ׳:) משמע דספר תורה

ח״ם סימן לט סעיף ה ומוסיפ״ב ר״ד פי׳ רשפ״ל סעיף ה:
נא ב מיי׳ שם ס״ד הל׳ ד טוש״ע ס״ש סימן כה סעיף ה:
נב ג מיי׳ פי״ל מהל׳ מלכים הלכה ה:
נג ד מיי׳ פי״ל מהלכות לילית הלכה יא סמג עשין כ טוש״ע ח״ם סי׳ יא סעיף ה:
נד ה מיי׳ שם טוש״ע שם סעיף ה:
נה ו מיי׳ פ״ג מהל׳ תפילין הלכה טו טוש״ע ח״ם סימן לב סעיף מה:
נו ז מיי׳ שם טוש״ע שם סעיף ה:
נז ח מיי׳ פ״ג מהלכות לילית הל׳ ב ג סמג עשין כ:
נח י מיי׳ שם סמג שם:
נט א כ מיי׳ שם הל׳ ד:
סא ל מיי׳ שם פ״ב הלכה י טוש״ע ח״ם סימן לט סעיף ה:
סב מ מיי׳ פ״ל מהל׳ תפילין הלכה יא והל׳ ז סמג עשין כה:
סג נ מיי׳ פ״ב מהלכות לילית הלכה ה:

הגהות צ״ק

[ס] טעמה פסלה:
[ע] ל״ל קוילן:
[פ] כקוילן: [צ] לשרות בהן כדרך הצובעין לשרות בצריף: [ק] ריש ל״ק:
[ר] טעמה פסלה אם לא נמיין: [ש] ל״ק מ״ז:
[ת] משמואל: [א] קרוי:
[ב] משום טעמא דהוה:
[ג] הטעם כדלעיל מ״כ לא אמיא כחד תנא מנא קוגיא דהכא לפי׳ הקונטרס:
[ד] שמא לא עיכון:

שיטה מקובצת

[א] מין מסור עובד כוכבים: [ב] ראש. היינו כשאין לו אלא אחת או שסח בין תפילה להפילה תו״א: [ג] חלזון. וסמנין ורמינן להו ביורה ומרתחינן להו: [ד] לההוא. דביעתא: [ה] מיא דשבלילתא: [ו] מין עובד כוכבים כומר להכי נקט כומר: [ז] החלדרין. בסוף: [ח] לשמה. והאי תלוי ועומד בה: מן הסיסין לכשיל: כשירה דאיכא תליה לשמה: כתנאי אי בעינן טויה לשמה: [ט] פסולות. הבתים דבתים של עור. ותיבות בתים דחיק נמחק: [י] ברצועות במינן: [יא] לאודרא. שלא יעשנו ממנה ציצית: טעימה פסולה. אותו צמר שצובעין לשם נסיון פסולה לציצית: [יב] שהחיינו. ורב שרירא גאון כתב דלא סמכינן עלה ואין מברכין שהחיינו רק מדברי הבא מזמן לזמן: [יג] עבוד. לשמה דהזמנה: [יד] לשמו כשר. תיבת בשמע נמחק: [טו] שחיטה. א״נ (לא) שאני בין הלוקח לכתחלה להיכא דמצאן דכיון שבא ליקח אל יקח אלא מן המומחה אבל להפסיד מציאתו הוי כמו בדיעבד שלא יפסיד מציאתו. מהר״פ:

ל) [נרכות ס:], ה) [עיי מס.], ו) מוכה ט., ז) סנהדרין מח: גיטין מה:, ח) [ועי׳ היטב מוס׳ סוכה מו. קד״ה הטעם וכו׳ וכו׳ כתב רש״ל וכו׳ אמנם לפי הטעמא שהיה לפני המהרש״ל דהכא ע״ש אמי שפיר], ט) [וע״פ מוס׳ סנהדרין מח: ד״ה אע״פ ותוס׳ גיטין מה: ד״ה עד].

הגהות הב״ח

(מ) רש״י ד״ה נדוקי וכו׳ נכתיבה הכ״ל ומ״ל מ״ה לאו גמר מצוה מפילין:

גליון הש״ס

גמ׳ תפילין יש להם בדיקה. גי׳ הרי״ף ספרים יש להם בדיקה ומין נקחין אלא מן המומחה תפילין ומזוזות יש להם בדיקה ונקחין מכל אדם. ועיין בתוס׳ מנלמות פ״ל דסוכה:

תורה אור השלם

א) וּקְשַׁרְתָּם לְאוֹת עַל יָדֶךָ וְהָיוּ לְטֹטָפֹת בֵּין עֵינֶיךָ [דברים ו, ח]

ב) וּכְתַבְתָּם עַל מְזֻזוֹת בֵּיתֶךָ וּבִשְׁעָרֶיךָ: [דברים ו, ט]

ג) דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִת עַל כַּנְפֵי בִגְדֵיהֶם לְדֹרֹתָם וְנָתְנוּ עַל צִיצִת הַכָּנָף פְּתִיל תְּכֵלֶת: [במדבר טו, לח]

ד) וַעֲשִׂיתָ אֶת מְעִיל הָאֵפוֹד כְּלִיל תְּכֵלֶת: [שמות כח, לא]

ה) וְצִנָּה הַכֹּהֵן וְלָקַח לְמַצֵּהֶר שְׁתֵּי צִפֳּרִים חַיּוֹת טְהֹרוֹת וְעֵץ אֶרֶז וּשְׁנִי תוֹלַעַת וְאֵזוֹב: [ויקרא יד, ד]

רבינו גרשום

בציצית בהא פליגי. רב אדא בר אהבה דקא מברך לעשות ציצית סבר חובת טלית היא ולאו חובת גברא ועשייתן ציצית זו היא גמר מצוה. ורב חסדא סבר ציצית אינה צריכה ברכה דחובת בגברא היא. ועשייתה לאו גמר מצוה עד דמעטף לה: עשאה. לציצית מן הקוצין מאותן חוטין שיוצאין מן הבגד הארוג וקוצצין אותו להשוותו: מן הנימין. ב) מן נימין חוטין שמצא: מן הגרדין. שקורין פרנש פסולין. שכל אלו לא נתחכו לשמן: מן הסיסין כשירה. עדיין לא היה לשרש צורך דבר ואיכא חתיכה לשמה: ציפן זהב. להפילין: פורתא בביעתא. בקליפה של ביצה: אודרא. צמר רך: ש״מ טעימה פסול מדקלינן לאודרא: המרלא טעמינן ביורה ש״מ טעמה פסלה משום שנאמר כליל תכלת. כלומר כל הצמר שבירורה בעינן שיהא לשם תכלת: אפילו מראה שניה שצובעין פעם שניה מן

בבא פליגי. רב נחמן ורב חסדא פליגי דרב רב חסדא סבר ציצית מוכח מלית הילכך עשייתן היא גמר מצותן ורב נחמן סבר מוכח גברא היא ועטיפתה זוהי מצותה: הכי מתניתו לה. להא דאמר רב יהודה אמר רב לעולם משום הכי קשיא להו לעיל דרב אדרב: עשאה לציצית מן הקוצים. הנקלטים היינו חומין [ז] המלוין בכל הילעה שקורין פרוקי״ש וקוללין אותם מן הבגד. ל״א להכי קרי להו [ח] הוקין שיוצאין מן הבגד [ט] כהוקין: נימין. היינו אותן שיוצאין מן הבגד בתפילה: גרדין. פרינ״ש: פסולה. כל זמן שמחוברין לבגד דבעינן עשייה לשמה [י]: ציפן זהב. לתפילין: פסולות [כ]. בתים דתיק של עור בעינן דאפילו קטיכתן אינן אלא [ל] לרצועות נמיון כדאמרינן בהקומץ: או שטלה עליהן. שעשה בתים של עור בהמה טמאה פסולות כדאמרינן בפרק שמונה שרצים (שבת דף קח.) למען תהיה תורת ה׳ בפיך מן המותר בפיך: וסממנים. [מ] דרך הצובעים לשרות בגדים בצריף שקורין מיל״ל: ומעמ״ל ליה באודרא. מודלא מוך ולוכעין אותה בתוך אותה קליפה לידע אם תכלת יפה: שמע מינה. מדקלינן [נ] לאודרא בעינן לעשה לשם ליית: [ס] ושמע מינה. מדשדינן מעמא לבריא ולא שדינן ליה ביורה: [ע] טעימה פסולה. אם עירה לצבע נעשין ביורה פוסל את כל היורה: משום שנאמר כליל תכלת. כל תכלת בעינן [פ] (כליל) שיהא כל עיקר מראה החלזון בגמר שלא יהא דבר אחר לצבע בה מתחילתה: אפילו מראה שני שבה. שכבר נצבע בה גמר אחר וזה השני כשר: ושני תולעת. משמע שני דאפילו מראה שני של זהורית קרוי תולעת וה״ה לתכלת דכתיב נמי בההוא קרא: אין לה בדיקה. קס״ד אין אדם יכול לבודקו אם תכלת הוא אם קלא אינו הוא: ואינה נקחת אלא מן המומחה. דהומיל ואין לה בדיקה אין לוקחין אותה אלא מן המומחה שיודע שקלא אינו אמור: תפילין יש להן בדיקה. אדם יכול לבודקן אם דקדק בהן בחסרות ויתרות אם לאו ואעפ״כ אין נקחין אלא מן המומחה היודע שגרכין עיבוד לשמן: ונקחין מכל האדם. דליכא בהן עיבוד לשמן: מגביא גילא. ביסא ונלגון לרפא אלוס: מיא דשבלילתא. מים היוצאין מן התלתן שקורין פנגרי״ל: בן

ל) [נרכות ס:], ה) [עיי מס.], ו) מוכה ט., ז) סנהדרין מח: גיטין מה:, ח) [ועי׳ היטב מוס׳ סוכה מו. קד״ה הטעם וכו׳ וכו׳ כתב רש״ל וכו׳ אמנם לפי הטעמא שהיה לפני המהרש״ל דהכא ע״ש אמי שפיר], ט) [וע״פ מוס׳ סנהדרין מח: ד״ה אע״פ ותוס׳ גיטין מה: ד״ה עד].

התכלה כשר משום תכלת שני׳ תכלת וארגמן ותולעת שני. קרי ביה שני. וקא משמע האי שני [קאי] נמי אתכל׳ דמכשר אפילו מראה שניה: תכלת אין לה בדיקה קא משמע השתא דאינה צריכה בדיקה:

כתב הרמב"ם הכא הדין דסתמא כשר, והלא אין מחשבת שינוי פוסלת רק בשינוי קדש ושינוי בעלים בלבד, אבל מחשבת שאר כל דברים אינם רק לכתחילה ואף אם חשב בהדיא להיפוך ג"כ כשר כמבואר בתוס' ריש זבחים וכ"כ גם בדברי הרמב"ם עצמן בפי"ג מהל' פסולהמ"ק דאינה פוסלת רק מחשבת שינוי קדש ושינוי בעלים ועו"ש, ולמה כתב הכא דרק בסתם כשר, ועו"ש במ"ל שכתב דדברי הרמב"ם קיימי רק על נסך זבח ונסך עובדת, אבל נ"ע דהרי הכי תרתי כשר נקט להו בהלכה הקודמת דסתמא כשר בהו ועו"ש ולמה חזר וכפל לדין זה גבי מחשבת כל הנשחט דברים, וכמו שהקשה הלח"מ.

והנראה לומר בביאור דעת הרמב"ם, דהנה באמת תרי דיני יש בדין לשמה של קרבנות, חדא עיקר הדין שצריכים שיהיו הקרבים לשמן כמו כל הדברים הנעשים לשמן בעשייתן, ושנית דמחשבת שלא לשמן הויא דבר הפוסל, וזהו דין מהודש בקדשים, דבאמת כיון דזבחים סתמן לשמן הם עומדים ח"כ גם בחשב בהדיא שלא לשמן ג"כ אין חסר תורת לשמן בעשייתן, וכדחזינן דלגבי חולין כשר אף שחשב בהדיא שלא לשמן, ובע"כ דגם בחשב להדיא להיפוך ג"כ חייל בהו דינא דסתמן לשמן קיימי, ונעשין מעצמן לשמן, וכ"כ מבואר להדיא מהא דאיתא בפסחים דף ס' דמדמי הגמ' פסח שנשחטו שלא לשמו לנשחטו לשמו ושלא לשמו משום זה דסתמא לשמו קאי, הרי להדיא דדין זה דסתמא לשמו קאי איתי' גם בחשב בפירוש שלא לשמו [והגמ' קדחי בתס רק דילמא שאני היכא דאמר מהיכא דלא אמר, ור"ל דדילמא היכא דאמר בפירוש לשמו עדיף מסתמא לענין הדין דלשמו ושלא לשמו, אבל מ"מ שמעינן מדברי הגמ' דהך מילתא דסתמא לשמו קאי שייך גם באמר בהדיא להיפוך ולאו דוקא בסתמא], ובע"כ דיסוד דין זה דזבחים בסתם לשמן עומדים הוא חלות דין בגוף הקרבן דהוא קרב ממילא לשמו ולא מהניא ע"ז גם מחשבתו שחשב בהדיא להיפוך, [והנה יעו"ש בסוגיא דלענין מחשבת אוכלין לא אמרינן דסתמא לאוכלין קאי ויהא דינו כמו לאוכלו ושלא לאוכלו משום דילמא מימשכי הני ואתי אחריני ומימני עלוי, ובתוס' שם הקשו דהרי עכ"פ הפסח קאי סתמי' לאוכלין ולא לחולין וזקנים, ול"ע דזה שעומד סתמי' לאוכלין אחרים אף שאינן מצויין עליו הרי שוב אין זה חלות דבר בגופו של קרבן, דבהקרבן הרי אכתי לא חייל מידי, וא"כ אף אם נימא דשייך גם בזה הא דסתמי' לאוכלין קאי, אבל לאחורה עכ"פ זהו רק בסתמא ולא בחשב להדיא לחולין וזקנים, ול"ע], והא דמחשבת שלא לשמו פוסלת הוא זה דין בפ"ע מדין פסול מחשבה, ככל מחשבות הפוסלות בקדשים אבל לא משום דהסר תורת לשמה בהקרבן, ודין זה הוא דין מחודש בקרבנות דמחשבת שלא לשמן פוסלת בהן, אבל בשאר דברים הנעשים לשמן עיקר דינם הוא רק דנעשו לשמה, אבל לא שמחשבת שלא לשמה תפסול בהן, רק בקרבנות נצד חידושה תורה דמחשבת שלא לשמה הויא דבר הפוסל, ועיין במנחות דף ב' מכדי מחשבה דפסל רחמנא הקישא הוא מ"ל שינוי קדש מ"ל שינוי בעלים, ופירש"י שם מה זבחים פסלה בה מחשבה כדכתיב המקריב אותו לא יחשב וכו', הרי דיסוד הדבר דשינוי קדש ושינוי בעלים פוסל הוא דין מהודש של פסול מחשבה האמור בקרבנות בקרא דלא יחשב, וכ"ה מבואר להדיא מדברי הרמב"ם בפי"ג מפסולהמ"ק שגם מחשבות כן שפוסלין את הקרבנות וכו' מחשבת שינוי השם ומחשבת המקום ומחשבת הזמן, הרי דגם מחשבת שינוי השם עיקר פסולה הוא דין פסול מחשבה כמו מחשבת חוץ לזמנו וחוץ למקומו, ולא משום חסרון דין לשמה, והרי באמת נ"מ גם לדינא, דאי משום חסרון דין לשמה דבעינן בעבודות כמו כל הדברים הנעשים לשמה, הרי לא מיפסלא רק אותה עבודה בלבד, ואם יקבל מקלת דם שלא לשמו אם יש דם הנפש יחזור ויקבל וכשר, דכל הקרבן לא נפסל משום חסרון לשמה שבקבלתו, משא"כ בפסול מחשבה הרי קיימ"ל דמחשבה פוסלת לכל הקרבן, וגם דם שנאחר נפסל, וכמבואר בזבחים דף כ"ו לאו משום דהוי דחוי לא משום דפסול במחשבה, הרי דגם דם שנאחר נפסל, וחזו רק בפסול מחשבה בלבד. ומדכלל הרמב"ם גם מחשבת שלא לשמו בהדי פסולי מחשבה, ש"מ דגם פסולא דשלא לשמו הוא דין פסול מחשבה, ופוסל לכל הזבח, כמו פסולא דחוץ לזמנו וחוץ למקומו.

ועפי"ז נראה, דהא דשקלינן ועיינן בהסוגיא דרים זבחים אם סתמא בזבחים כשר או פסול, היינו דאם סתמא פסול אז מיפסל הזבח מצד עצם דין לשמה דבעינן בעבודות, אבל מ"מ זה ודאי דלא מיפסלא רק אותה עבודה בלבד, ואם יש דם הנפש יחזור ויקבל לשמה וכשר, דמהיכי תיתי יפסל כל הקרבן משום חסרון לשמה, ופסול כל הקרבן לא שייך רק ע"י מחשבה הפוסלת, דיסוד דינו הוא דבר הפוסל, אבל מצד חסרון לשמה מיפסלא רק אותה עבודה בלבד, וזה פשוט. ונראה דכ"כ מוכרח גם מגוף הסוגיא עצמה דקשקיל ועיי מנלן דסתמא כשר בקרבנות, והרי באמת איכא כמה דינים במחשבת שלא לשמה הפוסלת בקדשים דילפינן להו מקראי, כדילפינן מקרא דרק קדשים מחללים קדשים ואין חולין מחללים קדשים, ובשינוי בעלים ילפינן מקרא דבעינן דוקא חבבו דומיא דידי' שיהא מחויב כפרה כמותו, ולשמעון אחי עזרי' במתני' דריש זבחים שם ילפינן מקרא דרק בנמוך מהן מתחללין ולא בגבוה מהן, אשר מכל הלין מבואר דרק ע"י מחשבה נפסלין ולא בסתמא, ועוד דהרי יוסף בן חויי אית לי' במתני' שם דגם הנשחטין לשם פסח ולשם חטאת פסולים, שיסוד דין זה נלמד מהא דהם פסולים לשם אחרים, כמבואר בזבחים דף י"א, וגם זה לא שייך רק אם פסוליהו משום מחשבה הוא, ומאי ס"ד למימר דגם בסתמא פסול. א"ו כמש"כ דבאמת שני דינים נפרדים הם, עצם דין לשמה הוא פסולא לחוד, ומחשבת שלא לשמה הוא פסולא לחוד מכח דין פסול מחשבה, ואף אם הי' הדין דסתמא פסול, מ"מ במחשבת שלא לשמה יש בה פסול נוסף של פסול מחשבה, וג"כ לפסול כל הקרבן עי"ז אף דם שנאחר, שזהו רק ע"י פסול מחשבה וכש"כ, וא"כ ממילא דאין רא' כלל דסתמא כשר מכל הלין דיני שנאמרו במחשבת שלא לשמו, דינא דכולהו קיימי לענין הדין הנוסף של פסול מחשבה, ואה"נ דהעבודה נפסלת גם בסתמא משום דין חסרון לשמה, אבל דין פסול מחשבה הוא פסולא בפ"ע, ויש לו דינים מיוחדים מה מקרי מחשבת שלא לשמו הפוסלת, וגם ניחא היעב הילפותא בנשחטין לשם חטאת ולשם פסח מהא דהם פסולים לשם אחרים, כיון דעל כל האופנים יש במחשבת שלא לשמה שלהן פסול בפ"ע של פסול מחשבה, ושפיר ילפינן מזה לאחרים שנשחטו לשמן.

והכי מוכח מסידור הדברים ברמב"ם, שחלקן לשנים, דעיקר הדין דבעינן זביחה לשמה מבואר ברמב"ם בפי"ד מהל' מעה"ק, ושם נקט ג"כ הדין דסתמא כשר, ולא הזכיר שם כלל דבחשב להדיא שלא לשמה פסול, והדין דמחשבת שלא לשמה פוסלת נקטו בפי"ע בפע"ו מהל' פסולהמ"ק, והיינו במש"כ דבאמת שני דינים נפרדים הם, עיקר חלות הדין לשמה הוא דין בפ"ע, והדין דמחשבת שלא לשמה פוסלת הוא דין בפ"ע, והדין דסתמא כשר נאמר לענין עיקר חלות הדין דלשמה דבעינן בעבודות, שזהו מדיני עצם מעשה הקרבת הקרבן, ובזה הוא יסוד הדין דבסתמא ג"כ לשמו קאי ונעשה ממילא לשמו, ולהכי קבעו בהל' מעה"ק גבי עיקר הדין דבעינן לשמה, משא"כ הדין דשלא לשמו פסול, דיסוד דינו הוא פסול נוסף של מחשבה, ולא משום חסרון תורת לשמה שבהקרבן, וע"כ נקטו בהל' פסולהמ"ק בהדי הדינים של פסולי מחשבות.

ולהמ"

מאי פריך שם בגמ' אי מה קדש תופס את דמיו וכו' דהא בכה"ג גם קודש אינו תופס את דמיו אם התנה בפירוש שלא יתחלל ההקדש על הכסף וצ"ע ועיי"ש ברש"י ריש דף נ"ז וברש"ל ורש"א שם.

[מהשמטות. בענין קדשים שמתו בפ' מרובה דף ע"ו הקשו בתוס' גבי שחוטי חוץ למה לא יוכל לפדותן אחר שחיטה עיי"ש וראיתי קושיא בשם הג"ר יחזקאל סירקין הגאב"ד דקאפוסט דמה יועיל הפדיון כיון שכבר נאסרו משום שחוטי חוץ דפדיון אינו מתיר אלא איסור הקדש מכאן ולהבא ולא למפרע וא"כ איסור שחוטי חוץ להיכן אזל ע"כ ובפ"ב דקידושין דף נ"ז מה שלי בשלך אסור ופירש"י אסור בהנאה לפי שאין להם מי יתירם דכיון דהוקדשו אינן יכולין להיות מותרין אלא ע"י זריקה המתרת בקדשים ואלו שנשחטו בחוץ אין נזרקין עכ"ל ומבואר מזה דבשחוטי חוץ אין שום איסור אחר אלא איסור קדשים גרידא ולפי"ז שפיר הקשו תוס' שיועיל להם פדיון ועיי"ש בתוס' בקידושין שהקשו על פירש"י וז"ל והקשה הר"מ דכמו כן מצינו שזריקה מוציאה מידי מעילה ואפילו הכי אמרינן קדשים שמתו יצאו מידי מעילה ואע"ג שלא נזרק הדם וכמו כן נאמר שהשחיטה תוציא מידי איסור אבר מן החי ויהיו מותרין באכילה עכ"ל ומבואר מלשונם דקדשים שמתו אין בהם שום איסור ואפילו לאכילה אם לא משום נבילה וע"כ צ"ל דשחוטי חוץ הוא איסור אחר ולא משום קדושה. וצ"ע היכן כתוב איסור זה. ועיי"ש עוד בתוס' לפיכך פירש הר"מ מה שלי בשלך אסור ואין להם תורת קדשים לעלות למזבח לפטור הבעלים אף שלך בשלי לא היה להם תורת חולין ולא חזו להתרה דשייך בהו דהיינו אכילה עכ"ל וקשה דהרי ודאי שהר"מ אינו חולק בעיקר הדין על רש"י דשחוטי חוץ אסורין בהנאה מאיזה טעם שיהיה וא"כ למה לא פירש כפשוטו מה שלי בשלך אסור בהנאה אף שלך בשלי אסור ושמא י"ל לדעת הר"מ דאחר שלמדנו דחולין בעזרה אסורין הדר ילפינן שחוטי חוץ מחולין בעזרה דמה שלך בשלי אסור אף שלי בשלך אסור ומ"מ מה שמשמע מדבריהם דקדשים שמתו אין בהן גם איסור אכילה משום קדשים הוא דוקא בקדשים שמתו אבל בחמש חטאות דהלכתא גמירי לה דלמיתה אזלו ודאי אסורין באכילה משום קדשים דאל"כ למה ימותו ויקברו ישחטם ויהא מותרין באכילה.]

סימן כב

[בענין לשמה ושלא לשמה בקדשים וציצית]

א) כתבו תוס' פ' התכלת דף מ"ב דאם צבע לשם ציצית ולשם נסיון פסולה מידי דהוי כמנחה שקמצה לשמה ושלא לשמה עכ"ל ולפי"ז נראה דגם בגט שכתבו לשם גירושין וגם להתלמד פסול כמו בציצית ושמעתי מכ' מו"ר הגר"ח הלוי ז"ל מבריסק להקשות על דברי תוס דאין ראיה ממנחה לציצית דפסול שלא לשמה בקדשים אינו משום חסרון מחשבת לשמה דאין צורך לחשוב לשמה בקדשים והא דמיפסל במחשב שלא לשמה משום דהיא מחשבה הפוסלת כמו מחשבת פיגול וחוץ למקומו ומשו"ה גם במחשב לשמה ושלא לשמה פסול כמו בחשב לאכול בזמנו ושלא בזמנו דהוי פיגול אבל בציצית שצבען שלא לשמן כל פסולן הוא משום חסרון לשמן ואין הטעם משום דמחשבה שלא לשמן פוסלת בהן וכיון שצבען לשמן ושלא לשמן הרי יש בהן מחשבה לשמן וסגי בהכי עכ"ד.

ב) ולישב דברי תוס' י"ל בפשיטות דס"ל דגם בקדשים דמיפסלי במחשבת שלא לשמן הטעם הוא משום חסרון לשמן ואין הטעם משום דמחשבת שלא לשמה הויא מחשבה הפוסלת והא דכשר בלא חשב כלל היינו משום דסתמא לשמה קאי ומאליו הוי לשמה דבכל מקום שצריך לשמה אין הכונה שצריך האדם לכוין לזה כמו במצות צריכות כונה אלא דבעינן שיהא הדבר מיוחד לזה כמו בגט בעינן שיהא השטר מיוחד ועומד לגירושי האשה הזאת וגזה"כ הוא דהיחוד הזה צ"ל דוקא בשעת כתיבה ולא אח"כ דאין הקדש לגט וכן בציצית בעינן שיהיו החוטין מיוחדין ועומדין למצות ציצית והיחוד הזה צריך לעשותו דוקא בשעת טויה וצביעה אבל בקדשים משעה שהקדישן לקרבן הרי הן מיוחדין ועומדין לקרבן

משוינן ליה לר' הדרנא אלא חדא זימנא ומשום הכי קאמר הלכה כרבי עקיבא דסתמא בתראה עדיף. הרא"ש.

מתניתין החושב לשלוח יד וכו'. באומר הוא דכתיב דבר פשע ולא במחשבת הלב אלא כאדם שאומר אשלח יד בפקדון זה ולא עשה כן שדעתו לעשות ולא עשה ולפיכך נקרא חושב. וליכא למגמר מינה דשליחות יד אינה צריכה חסרון. דמתניתין בשחשב לחסר ולא חסר ובית שמאי משוו מחשבה כמעשה אבל שליחות יד בלא חסרון שלא חשב לחסר ולא חסר לעולם אימא לך פטור. ור"ש פירש בשאמר או שחשב ואף על גב דכתיב דבר מחשבה ודיבור שוין הן כל זמן שלא עשה מעשה. הרמב"ן.

וזה לשון הריטב"א הא דתנן החושב לשלוח יד בפקדון בית שמאי מחייבין. לאו למימרא דחייב במחשבה גרידתא דהא בגמרא נפקא להו לבית שמאי מדכתיב על כל דבר פשע אלמא דבור בעינן מיהת. והא דקרי לה מחשבה משום דלא צריך לומר כן בפני עדים אלא אפילו בינו לבינו ושמעו עדים מעצמן מאחרי הכותל או שהודה בדבר. ודמיא למאי דאמרינן לא יברך אדם ברכת המזון בלבו ולאו דוקא בלבו אלא שלא השמיע לאזניו וכדפרישנא בדוכתא. [ומקצת רבותינו בעלי התוספות סוברים דמחשבה האמורה לענין פיגול קדשים כך היא כזו דצריכה דיבור וכדכתיבנא בפרק הניזקין.] ויש אומרים דלבית שמאי צריך שיאמר כן בפני עדים ואין זה נכון. עד כאן.

וכתוב בגליון תוספות וזה לשונו מה שהקשה בתוספות רבינו שמשון אם מחשבה דפיגול היינו דיבור מנא ליה כיון דמלא יחשב מפיק לה. אומר הר"י בשם מורי ה"ר אהרן מרעגנשבורג ומשום דבספרי דריש מלא תזבח וכו' כל דבר רע ומחשב בקדשים לוקה מדאפקיה קרא בלשון דבור משמע דבעינן דבור. עד כאן.

דף מ"ד ע"א גמרא שיכול אין לי אלא הוא אמר לעבדו או לשלוחו. ושלח בו יד במצותו מנין שהוא חייב דהא קיימא לן בעלמא שאין שליח לדבר עבירה לחייב השולח תלמוד לומר על כל דבר פשע לחייבו על עסקי דבורו דרבי רחמנא הכא שתהא שליחות לדבר עבירה. וכן הלכה. הריטב"א.

אבל בהחמיצה חייב בהטייה בלבד מאי טעמא גירי דידיה אהנו בה. כי הנדנוד גרם ליין להחמיץ. הגביה ארנקי וכו' ועלה בתיקו מיהו כיון דקיימא לן דשליחות יד אינה צריכה חסרון לא שנא חבית ולא שני ארנקי וכן כל פקדון שהגביה לשלוח בו יד משעת הגבהה הוא חייב באונסיו. הראב"ד.

אמר שמואל לא נטל נטל ממש וכו'. פירוש והא דקתני סיפא נטל אגב רישא נקט ליה. ומהדרינן דשאני הכא דניחא ליה דתהוי האי חבית בסיס להאי רביעית. פירש רש"י דבעלמא שליחות יד צריכה חסרון דכל כמה שלא חסרה אמרינן שלא גמר בדעתו לגזול ומהדר הדר ביה אבל הכא אינה צריכה חסרון ומה שלא נטל אינו מפני שלא גמר בדעתו לגזול אלא לפי שהיין אינו משתמר אלא בכלי מלא הניחו שם וכיון דכן הוה ליה כאלו נטלו כבר וחזר והניחו שם להשתמר ונעשה עליו שואל וחייב על שאר החבית כדין שואל דבכהאי גוונא שואל שלא מדעת שואל הוי דהא ליכא בהאי קפידא שאלה לבעלים. נמצא דברביעית שחשב לשלוח יד חייב כדין גזלן מדין שליחות יד ובשאר החבית אינו חייב מדין שליחות יד כדין גזלן אלא כדין שואל. זה תורף פירוש רש"י ז"ל. ונראה מדבריו ז"ל שמגביה את הפקדון על דעת לשלוח יד במקצתו או ששלח יד במקצתו אינו חייב אלא במה ששלח יד ולא בשאר הפקדון אף על פי שהוא גוף אחד אלא אם כן מתחייב עליו מדין שואל. והקשו עליו מהאי דרועה שנכנס לעיר ובא זאב וטרף שהוא חייב לפי שהניח מקלו ותרמילו עליה ומשום שליחות יד והתם לא משמע שנתכוון לשלוח יד בכל הפרה אלא שישתמש בה וחסר את קצתה בתשמישו. ותירצו דשאני התם שהוא דבר שאינו ראוי ליחלק וכיון ששלח יד במקצתו נתחייב בכולו מה שאין כן בחבית ובארנקי שראוי ליחלק. ומכל מקום עדיין קשה לפירוש רש"י ז"ל דכיון דאמר לא נטל נטל ממש משמע דכל שכן אם נטל ממנה רביעית שהוא חייב בדמי כולה ואמאי דהא לא משמע לישנא הכי. לכך פירשו דהכי קאמר ניחא ליה דתיהוי האי חבית בסיס להאי רביעית והוה ליה כאלו נטל וחסר דשליחות יד צריכה חסרון וכיון דשלח יד במקצתה נתחייב בכולה מדין שליחות יד. ודכוותה הא דבעי רב אשי גבי ארנקי. וכיון דקיימא לן דשליחות יד אינה צריכה חסרון אתיא דשמואל כפשטה דחייב בדמי כולה אף על פי שלא נטל ולא בעינן טעמא דניחא ליה דתיהוי חבית בסיס לרביעית. וכן פירשו בתוספות וכן עיקר. ויש למורי פירוש אחר כתבתיו במהדורא קמא. הריטב"א ז"ל. ועיין במיימון בפרק ג' מהלכות גזלה ואבדה.

סליק פרק שלישי המפקיד

ז כותבין שהוא ו) מן המותר בפיך וכותבין ספר תורה ותפילין ומזוזות על
ל עוף טהור. כדאיתא בפרק שמנה שרצים (דף קח.) [ס] אמר רב הונא
תפילין על עור של עוף טהור. ועל עור של דג טהור מיבעיא התם (ז) ולא
איפשטא. משום דלא ידעינן מי פסק זוהמא מיניה או לא:

ריך שיעבד את העורות לשום ספר תורה כדאמרי׳ בפרק הניזקין (דף נד:)
ההוא דאתא לקמיה דר׳ אבהו אמר לו ספר תורה שכתבתי לפלוני
שלו לא עבדתים לשמן. אמר לו מתוך שאתה נאמן להפסיד שכרך נאמן
הפסיד ספר תורה. והא דאמר בפרק נגמר הדין (דף מז:) גבי פלוגתא
ורבא בארוג בגד למת דאמרי׳ סבר הזמנה מילתא היא ורבא סבר הזמנה לאו
היא ומוקי פלוגתייהו (דף מח.) כתנאי דתניא גבי תפילין ליפן זהב או
עליהן עור [של] בהמה טמאה פסולות. עור בהמה טהורה כשרות אף
שלא עבדן לשמן. ר׳ שמעון בן גמליאל אומר אף עור בהמה טהורה
ז עד שיעבדן לשמן ופרש״י דרבא דאמר הזמנה לאו מילתא היא כרבנן
עיבוד אינו כלום ב ואמרי כרשב״ג ולפיכך הוי הלכה כרבנן דלא בעי עיבוד
דקי״ל הלכה כרבא בר מיע״ל קג״ס. [ע] וקשה מההוא עובדא דפ׳ הניזקין
ה רבי אבהו לההוא ס״ת ומשמע דהכי הילכתא. ונראה לר״ת כפר״ח שפי׳
יי דאמר הזמנה מילתא היא כמ״ק דלא בעי עיבוד לשמה. דהזמנה
ן אח״כ לתוך הקלף ולתקנו שיהא ראוי לכתיבה מילתא היא. (ח) ורבא
ג דהזמנת הקלף לא הוי דבר תשוב הלכך בעי עיבוד לשמה וכתב הר״ר
ז״ל דאם העובד כוכבים מעבדו וישראל [צ] עומד על גביו ומסייעו יש בו
דעובד כוכבים עדיד מדעתא דישראל טפי מכותי. [ק] דכותי אמר אנא
א טפי מינך כדאיתא בספ״ק דמסכת ע״ז (דף כב.) ג ובענין זה התירו

ר כרשב״ג ״ולפירושו״ הוי הלכה כרבנן כצ״ל: ג ובענין זה התירו הגאונים עיבוד עובד כוכבים. נ״ב עי׳ לקמן בסימן י״ט בד״ה מספר העיתים כו׳ בדברי הרא״ש: ד (לפי שמצינו פיגול
בי׳ לא יחשב ובענין דיבור). תי׳ אלו נמחק: ה והחושב לשלוח יד בפקדון חייב. נ״ב פי׳ כשמגביהו וחושב לשלוח יד בפקדון חייב אע״פ שאינו מוציא בשפתיו אבל בלא הגבהה ודאי
אינו חייב אפילו כשהוציא בשפתיו ואצ״ל במחשבה לחודי׳ וק״ל:

רש״י ונ״י

ים. קלפים: האורג בגד למת. לאחר שמת: הזמנה. שהזמינו לכך ונקרא שם המת עליו מילתא היא כאלו נרכו בו: ציפן זהב. לתפילין: פסולות. הלכה למשה מסיני הוא:
עליהם. לשון עלאי כלומר מיפן בעור בהמה טמאה פסולים דכתיב בהן למען תהיה תורת ה׳ בפיך: אע״ג שלא עבדו לעור זה לשמו. דהזמנה לאו מילתא היא ולא מיכפת לן בה:
עובד כוכבים. שאין מילתו לשם עבודת כוכבים שהרי אין דרכם לגזול את בניהם: ואל יגזול כותי. שגזל לשם דמות יונה שגזלו בראשם הר גריזים ועובדין לה עבודה כדאמר בהכל
שוחטין ומלין את בניהם לשם יונה זו:

מעדני יום טוב

הן נחורות ועקורות מאי איכא למימר וי״ל כיון דמתו שרו א״כ מן המותר בפיך
יוקא אלא ממין המותר בפיך קאמר ע״כ: [ס] אמר רב הונא כו׳. שם ומפרש
בגמ׳ דלא איצטריך לאמרו דאיתא לעוף עור דתנינא התובל בהן חייב אלא הא קמ״ל
ממתני׳ ה״א כיון דאיתא ביה נקבי נקבי (מקום מושב הנוצה) לא נכתב דרחמנא
וכתבתם כתיבה תמה שלימה ולא מופסקת קמ״ל כדאמרי׳ במערבא כל נקב שהדיו
ן עליו אינו נקב: ג [ע] וקשה כו׳ דפסליה רבי אבהו לההוא ס״ת. ואין
בין עור של תפילין לגויל של ס״ת דהא שי״ן של תפילין הל״מ. תוס׳:
יאביי כו׳ כת״ק כו׳. והקשו התוס׳ דפ׳ התכלת (ורבינו מייתי לה בהל׳ ציצית סי׳
א״ל אגבי לר׳ שמואל בר יהודה האי תכלת היכי לבעיתו לה ודייק מינה דבעי
ה לשמה והתם (דף מ״ב) מדמי טוויה לשמה לעיבוד דהכא והא״ה לבעיה וא״ל
לא קיבלה מייה התם. תוס׳: [צ] ה״ג בס״א עומד על גביו וסייעו מסייע זה
ו ממש: [ק] דכותי אומר אנא גמירנא כו׳. ומש״ה לא ניית למה שישראל

דברי חמודות

ה מוכר ספריו ע״כ ואכתוב עוד בזה בפרק מי שמת ס״ס כ״ט: (ז) ולא איפשטא.
דלא איפשטא לא כתבינן וכ״כ הרמב״ם ורבינו ירוחם והטור: (ח) ורבא כרשב״ג
מנת הקלף לא הוי דבר חשוב. והלכתא כרבא דתיקון הקלף ושירטוטו א״ל שיהא
ה כ״כ הטור שיתן רע״א וגם אינו מועיל התקון וגירוד והחלקה שיעשה לשמה אחר
ד שלא לשמה כ״כ רבינו בסוף הל׳ ציצית בעשיית ציצית: (ט) אבל בעיבוד לא
ן אלא תחלת העיבוד כו׳. וכדי שלא יזייפו העבדים העובדי כוכבים את העורות
ן אותן בסימנים וכתבו הגה׳ מיי׳ בס״א מה״ת ובפ״ג מהמ״א מסקנים הנקבים במרגע
אותיות אע״פ שהדבר נקל לעובד כוכבים לזייף שיתן את הנקובים על שאינם נקובים
ב במרגע דרך הנקבים כמו שעשה הישראל מ״מ אין מושגן לזייף דמירתח עובד
ים פן יכיר הישראל בטביעות עין וכפר״י ע״כ וכמ״י כתבתי דטוב הוא אם יכול להיות
ישראל יפייע מעט בתחלת העבוד ולקמן בספר העיתים כתוב משמע דלא מכשיר בעיבוד
כוכבים אלא ע״י שיסייע ישראל עמו מעט ומ״מ אם א״א ואין כאן ס״ת כהוגן אל
יתו קריאת ס״ת בצבור כו׳: (י) יאמר ס״ת זה אני כותב כו׳. ואם לא עשה כן
ל כ״כ הטור בר״ס רע״ד ובב״י לא מיתר מנליה מע״פ שהזכיר לדברי המרדכי שכתב

הגהות הגאונים עיבוד עובד כוכבים. (ר) ואע״ג דבכתיבת גט אמרינן עובד כוכבים אדעתיה
דנפשיה קעביד בפ״ב דגיטין (דף כג.) והרמב״ם ז״ל [פ״א מהל׳ תפילין] פסק אם
עיבדן עובד כוכבים פסולין אע״פ שאמר לו לעבד עור זה לשם ס״ת או לשם
תפילין שהעובד כוכבים על דעת עצמו הוא עושה ולא על דעת השוכר אומר.
לפיכך כל דבר הצריך מעשה לשמו אם עשהו עובד כוכבים פסול [ש] ונהגו העם
כמ״ש הר״ר ברוך [ת] כי אין עבדים ישראל מצוין בכל המקומות. וכן הדעת
מכרעת דבגט דבעינן שיכתוב כל תורף הגט לשמה וזה לא יעשה העובד כוכבים.
(ט) אבל בעיבוד לא בעינן אלא תחלת העיבוד כשישים העור בתוך הסיד שיאמר
אז אני עושה לשם ס״ת ואז יעשה העובד כוכבים לדעת ישראל כשאמר לו עשה
כך. וכיונא בזה מצינו בפ׳ אין מעמידין (דף כו:) דרבי יהודה בעי מילה לשמה
ואפילו הכי ימול עובד כוכבים ואל ימול כותי ולא אמרי׳ עובד כוכבים אדעתא
דנפשיה קא עביד כיון דברגע נעשית ואלו הוא עושה על דעת מה שישראל
אומר לו. וכן כ׳ בעל העיטור ז״ל דסגי בעובד כוכבים שיעבדנו לשמן. והר״ר
ברוך ז״ל נסתפק אם צריך להוציא בשפתיו שהוא מעבדו לשם ס״ת או לשם
תפילין או סגי במחשבה. וכן גבי כתיבת ס״ת תפילין ומזוזות. וכן כתיבת הגט
דבעינן כתיבה לשמה אי סגי במחשבה. ד לפי שמצינו פיגול [א] דכתיב ביה לא
ירצה ובעיא דיבור (זבחים דף כז.) [ב] ותרומה ניטלת בלא דיבור רק במחשבה
(תרומות פ״א) ובשליחות יד כתיב על כל דבר פשע [ג] ה והחושב לשלוח יד
בפקדון חייב. הילכך טוב הוא להוציא בשפתיו בתחלת העיבוד [ד] ותו לא צריך:

ד וכן כשמתחיל לכתוב ס״ת (י) יאמר ס״ת זה אני כותב לשם קדושת תורת
משה ותו לא צריך. (יא) אמנם בשעת כתיבת האזכרות (יב) [ה] צריך
שיתכוון לשם קדושת השם. כדאמרינן בפרק הניזקין (דף נד:) כל ס״ת

פסול ולא הכשר אבל רמ״י ז״ל כ׳ די״א שהוא פסול: (יא) אמנם בשעת כתיבת
האזכרות כו׳. משמע דלא סגי אם יאמר כן בתחלת כתיבת הס״ת דלא כמ״ש בס״
דמשמע מהסמ״ג דסגי ובהדיא כתב רבינו בסדר תיקון תפילין בזה הלשון ומנהג זה יכתוב
כל האזכרות כו׳ ומיהת אפשר האזכרה הראשונה שאומר שיכתוב כולן לשם כו׳ סגי לן אלא
שא״כ ה״ל לרבינו לכתוב בשעת כתיבת האזכרה הראשונה אבל מדכתב בשעת כתיבת האזכרות
משמע שעל כל אזכרה ואזכרה צריך שיאמר כן וכן נראה בהדיא מלשונו שבסדר תיקון
תפילין כתב כל האזכרות כו׳ וכן לשון הטור ר״פ רע״ו בכל פעם שכותב שם וכתב ב״י
וז״ל כתב הרשב״א בתשובה שאם כתב שם אלהים אחרים לשם קדושת השם אין בכך כלום
דהוי כמקדיש בעלי מומים דלא חלה עליהם קדושה ועוד הביא ראיה מדאמרי׳ בפרק
שבועת העדות וש ללמוד מדבריו שכל שמות שאינם נמחקים צריך לכתבם לשם קדושת
השם דאל״כ היכי הוי שייך למטעי לכתוב שם אלהים אחרים לשם קדושת השם ע״כ ועוד
הביא ראיה בשם הר״י אבסנדרני מן הירושל׳ דלקמן סימן י׳ היה כותב ב׳ וג׳ שמות הרי
זה מפסיק ביניהם והיכן מצינו ג׳ [שמות] של הוי״ה סמוכים אבל שני שמות הוי״ה ושם
אחר עמהם סמוכים כ״ג מדות ובשמע ישראל אלא שיש לדמות ראיה זו כמ״ש בסעיף ל״א:

העושה מלאכה במוצאי שבתות . תוי"ט דתיתא בירושלמי הכי הכי נמי דמהיני דלא למעבד עבידתא בתפוקי שבתא לאו מהנהנא עד דתיתפני מידרא מהנהנא פי' (ג) שיצלים התפלה מהנה בעושים שלא לשמה וכדרב יהודה . ומימה (דרב) נופיה אמר בפ"ב דברכות (ד' יז.) כל הטוסק בתורה שלא לשמה טוב לו שלא נברא ותו"י דהתם מיירי כגון שלומד כדי להתיסר ולקבל ולקפח לה חבריו בהלכה ואינו לומד ע"מ לעשות אבל הכא מיירי דומיא דהתם דלעיל יש שפל ונשכר דלא עביד טוליה שבתא ולא במעלי שבתא שאין מתכוון לשום רמה אלא מתוך עצלות אפ"ס גדול עד שמים חסדו* : **מתקולתא** . מטוה לכך קורין לוטה מתקולתא לפי שמשכרת לשיעור משקל מטוה כדתנן בכתובות (ד' מד:) כמה היא עוטה לו משקל ה' סלעים ופר"ח שהיא מתבזה על כך שהיא מגלה זרועותיה בשעת טוויה : **ומגדלי** בהמה . וקשה לר"ת דאמר (בחולין ד' פד:) הרואה שיתעצר יעסוק בבהמה דקה ואמר נמי עשתרות שמעצרות לה בעליהן וי"ל דהתם בחורשין : **כותבי** ספרים . תוי"ט בשם ריב"ל דדוקא הכותבים כדי למכור עליהן בקשו דלעולם ימצאו לוקחין דדקתני הן ותגריהם אבל על המשכירים עצמן לבעלי בתים לא בקשו שלא היו מקפחים פרנסתן שלא ימצאו כל כך להשתכר : ***דילמא** אתי לאפרושי מן הפטור על החיוב . ותי"ט והיכי אתי למיטעי מיפוק ליה דמפרש ממין על שאין מינו וי"ל דבבטול איכא למיטעי דלית ביה משום מין על שאין מינו כדפי' בפ' כל שעה (לעיל לה.) ואיכא למיתם שהתם עיסה רובה אורז במקום אחד ויפרים מאותו לד על לד אחר : לאי

ב א מיי' פ"ו מהל' שבת ה"ז ומגיל כל' יב : ג ב טוש"ע א"ח סי' רנא סעיף ה :

[ע"ל דרכה]

ד ג ד מיי' פ"ח מהל' י"ט פ"ל ה"ז ופ"ו מהל' תפ"ת כל' יד טוש"ע א"ח סי' תסח סעיף ה ופוש"ע י"ד סי' שלד סעיף מב : ה ח מיי' פכ"ט מהל' שבת הלכה ה סמג עשין כט טוש"ע א"ח סי' רמו סעיף י : ו ז מיי' פ"ג מהלכות תפילין הלכה ד טוש"ע א"ח סי' תקנה סעיף ג : [עי' תוס' תענית ז. ד"ה וכל העוסק ותוס' כתובות יז. ד"ה העושה]

ז ז מיי' פ"ג מהל' ת"ת הלכה ה ופי' מהלכות תמורה הלכה ה סמג עשין יב טוש"ע י"ד סי' רמו סעיף ב : ז (ז) [מיי' פ"ל מהל' שבת הלכה יג טוש"ע א"ח סי' רמח סעיף ה] : ח ט ם טוש"ע י"ד סי' ריד סעיף ה ב :

[תוספתא ריימות פ"ד]

[עי' תוס' לקמן נב.ד"ה מאן תליא]

[עי' תוס' לקמן נמ: ד"ה מאן תליא]

[שבת לב:]

שיין לקמן

הגהות הב"ח

(ה) גמרא וכדרב יהודה אמר לב דאמר לב יהודה : (ב) שם לא אמרי לן מלי אמר לבו : (ג) תוס' ד"ה העושה וכו' פי' עד שיצלים :

הגהות הגר"א

[ה] גמרא לאמוראי תעשה בלא פל"ל :

[עי' תוס' מגילה כח. ד"ה אלמלי]

[מ"ש תוס' לקמן נב.ד"ה מאן]

[תוספתא דכתובות פ"ב ושם הגיהות שטיפה]

[ב"מ נב:]

[מגילה ז:]

[תוספתא דכתובות פ"ב]

[תוספתא דכתובות פ"ב]

[מגילה ז:]

ואל ישנה אדם . בגמרא פריך ממקום שאין עושין למקום שעושין ואיכו נמי אל ישנה וליעבד והא אמרת טחנין עליו חומרי מקום שילא משם : המוליך פירות שביעית ממקום שכלו . נחזיר מן השדה וחייבין בני המקום לבערן מן הבית והויכן זה למקום שלא כלו תורה אור וכלי אותו מקום עדיין אוכלין הכטוסין בבית : חייב לבער . משום חומרי מקום שילא משם : צא והבא לך אף אתה . מפרש בגמרא : **גמ'** מאי איריא ערבי פסחים . דקתני עד חצות במהנה מכלל דמחצות ולהלן אמרו ולמה ליה למיתני חצות לאשמעינן הך דיוקא הא כל ערבי ימים טובים אסורים : מן המנחה . תמצא שעות ומחצה : סמוך למנחה . קודם לכן : נידנוד עבירה . רמז עבירה : תענית צבור . אסור במלאכה בחמשה תעניות (דף יב:) בשהיו מתענין על הגשמים אבל שאר תעניות ליבור לא דתאמר שמואל אין אומר תעניות ליבור בשבת (לקמן דף יד:) : במוצאי שבתות . משום שבת שמוסיפין מחול על הקדש : זריז . בעל מלאכה : שפל ונשכר דלא עביד כולה שבתא ולא במעלי שבתא . ואע"ג דלאו לשום מלה מיכון מלה שלא לשמה מיהא הויא דאמרינן לקמן יעסוק אדם ואפי' שלא לשמה : ה"ג ואע"ג דהאי דלא קעבדן מי : עושין לשמה . מפל שמים ושלא לשמה עד לשמים דמלוה מיהא קא עביד כדרב יהודה : מתקולתא . טוטלה מאוזים בידה ומהלכת בשוק להשכירן לכל הצריכין דשכר מועט הוא ומתבזה אשמה על שכר מועט : אגרתא . שכר ריחיים שמשכירין מורה גדול ושכר מועט אבל קונה ריחיים ומוכרן הרי הוא מכשלתא פרקמטיא : בקנים . כל מקלות דקים קרי קנים שעושין מהן גדלות ומחיצות : אפחזיהו . נפח שלהן : תגרי סיממא . יושבין ומוכרין בשוק ושין שולטת בהן ומגדלי בחמה דקה . הכל לוחמין עליהן : וקוצצי אילנות טובות . למוכרן לעצים הכל המיחים ומלעיזין עליהם ומחזר כך עין שולטת בהן ונעקה בני אדם : ונותנין עיניהם בחלק יפה . כשמולקים עם אחרים תמיד מקפידין ליטול חלק יפה : מתורגמנין . שעומדין לפני החכם בשבחות ושומעין מפיו ומשמיעין לרבים : ומעות יתומין . למחלית שכר : ממדינת הים . משלח ספינותיו תמיד במקום שכנה : תכלת . לציצית : אינן רואין . כדאמרן אתם יתעצרו לא יהו עסוקין : ואם עוסקין לשמה . להיות המלוה מטיה לצריכין לה : רואין . דהואיל ולשמה עוסקין לא יניחו בשביל עשרן : מצור לצידון . יום השוק של צידון בע"ש והם מחמירים על עצמן שלא להיכנס מלרבי שבת : הוה אפשר להו . להמנע מן השוק שעשירים הוו : מארוזא . מורז : דסרלי

ואל ישנה אדם מפני המחלוקת ביוצא בו *המוליך פירות שביעית *ממקום שכלו למקום שלא כלו או ממקום שלא כלו למקום שכלו חייב לבער ר' יהודה אומר צא והבא לך אף אתה : **גמ'** *מאי איריא ערבי פסחים אפילו ערבי שבתות וערבי ימים טובים נמי דתניא *העושה מלאכה בערבי שבתות וימים טובים מן המנחה ולמעלה אינו רואה סימן ברכה לעולם התם מן המנחה ולמעלה הוא דאסור סמוך למנחה לא *הכא מחצות אי נמי התם סימן ברכה הוא דלא חזי אבל שמותי לא משמתינן ליה *הכא שמותי נמי משמתינן ליה גופא העושה מלאכה בערבי שבתות ובערבי ימים טובים מן המנחה ולמעלה *ובמוצאי שבת ובמוצאי יו"ט ובמוצאי יום הכפורים ובכל מקום שיש שם נידנוד עבירה *לאחויי [ה] תענית ציבור אינו רואה סימן ברכה לעולם : ת"ר *יש זריז ונשכר ויש זריז ונפסד יש שפל ונשכר ויש שפל ונפסד זריז ונשכר דעביד כולי שבתא ולא עביד במעלי שבתא זריז ונפסד דעביד כולי שבתא ועביד במעלי שבתא שפל ונשכר דלא עביד כולי שבתא ולא עביד במעלי שבתא שפל ונפסד דלא עביד כולי שבתא ועביד במעלי שבתא אמר רבא *הני נשי דמחוזא אע"ג דלא עבדן עבידתא במעלי שבתא משום מפנקותא הוא דהא כל יומא נמי לא קא עבדן אפילו הבי שפל ונשכר קרינן להו רבא רמי כתיב °כי גדול עד שמים חסדך וכתיב °כי גדול מעל שמים חסדך הא כיצד כאן בעושין לשמה וכאן בעושין שלא לשמה וכדרב יהודה (ה) *דאמר רב יהודה אמר רב *לעולם יעסוק אדם בתורה ומצות אף על פי שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה : תנו רבנן המצפה לשכר אשתו וריחיים אינו רואה סימן ברכה לעולם שכר אשתו מתקולתא ריחייא אגרתא אבל עברה ומזבנה אישתבוחי משתבח בה קרא דכתיב °סרין עשתה ותמכור : ת"ר המשתכר בקנים ובקנקנים אינו רואה סימן ברכה לעולם מאי טעמא כיון דנפיש אפחזייהו שלמא בדו עינא : תנו רבנן *תגרי סיממא ומגדלי בחמה דקה וקוצצי אילנות טובות *ונותנין עיניהן בחלק יפה אינו רואה סימן ברכה לעולם מאי טעמא דתהו ביה אינשי : ת"ר ד' פרוטות אין בהן סימן ברכה לעולם שכר כותבין ושכר מתורגמנין ושכר יתומים ומעות הבאות ממדינת הים בשלמא שכר מתורגמנין משום דמיחזי כשכר שבת ומעות *יתומים נמי לאו בני מחילה נינהו מעות הבאות ממדינת הים משום *דלאו כל יומא מתרחיש ניסא אלא שכר כותבין מאי טעמא א"ר יהושע בן לוי כ"ד תעניות ישבו אנשי כנסת הגדולה על כותבי ספרים תפילין ומזוזות שלא יתעשרו *שאילמלי מתעשרין אין כותבין : ת"ר *כותבי ספרים תפילין ומזוזות הן ותגריהן ותגרי תגריהן וכל העוסקין במלאכת שמים לאיתויי מוכרי תכלת אינן רואין סימן ברכה לעולם ואם עוסקין לשמה רואין : בני ביישן [ו] נהוג דלא הוו אזלין מצור לצידון במעלי שבתא אתו בניהו קמיה דר' יוחנן אמרו לו אבהתין אפשר להו אנן לא אפשר לן (ג) אמר להו *כבר קיבלו אבותיכם עליהם שנאמר °שמע בני מוסר אביך ואל תטוש תורת אמך : בני חוזאי נהגו דמפרשי חלה מארוזא אתו ואמרו ליה לרב יוסף אמר להו ניכלה זר באפייהו איתיביה אביי *דברים המותרים ואתרים נהגו בהן איסור אי

[עי' תוס' לקמן נב.ד"ה מאן]

[תוספתא ריימות פ"ד]

[שבת לב:]

מנהדרין קס. ערכין מ: סוטה לכ: מו. סוכה יז: עיר פג:

[תוספתא דכתובות פ"ב ושם הגיהות שטיפה]

[ב"מ נב:]

[מגילה ז:]

[תוספתא דכתובות פ"ב]

[מגילה ז:]

[עי' תוס' מגילה כח. ד"ה אלמלי]

רבינו חננאל

ברכה לעולם רשני' התם עד המנחה ולמעלה דבא מחצות אי נמי התם ברכה לא חזי הכא בערב המנחה העושה מלאכה מחצות היום ולמעלה ולתי שהתירו להם חכמים משמתינן

ליה : נופא העושה מלאכה בערבי שבתות ובערבי ימים טובים ובמוצאי שבתות ובמוצאי ימים טובים אין רואה סימן ברכה לעולם . תוספתא בתחלה יבמות יש זריז ונשכר דעביד מלאכה כל יום ואינו עושה שבת מן המנחה ולמעלה זריז ומפסיד שעושה מלאכה לא בכל השבוע ולא בערב שבת שפל ומפסיד כל השבוע ונשכר ובכל ובערב שבת עושה מלאכה : גדול מעל שמים חסדך אלו העושין לשמה כי גדול עד שמים חסדך אלו העושין שלא לשמה שאע"פ שעושין שלא לשמה יש להם חסד כדרב יהודה אמר רב דאמר לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אפי' שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה: **המצפה** לשכר אשתו כדי להתפרנס ממנו.פי' מתקן משקל המטוה שמוה. כל יום ושכר הרחים ממני שהוא דבר פועם אינו רואה סימן ברכה בזה הדרך : ת"ר ארבע פרוטות הן אין בהן ברכה שכר ברכה שבקשו עליהן אנשי כנסת הגדולה מלפני הקב"ה שלא יתעשרו שכר מתורגמנין הדרשנין שדורשין בשבת לצבור ועשין להן פסיקה נראה כאלו שכר שבת הוא הקונשא והנתן בפעמה של יתומים קרוב לשכר ודחוק להמסר פעמים שאינו מדקדק המשב המשב ריתמי לאו בני מחילה ניעוד ומעות הבאות ממדינת הים פעמים שילך [לאבר] הכל בכת אחת כגון שנמצאת המפינה : ת"ר כותבי ספרים תפלין ומזוזות הן ותגריהן ותגרי תגריהן וכל העוסקין במלאכת שמים לאתויי מוכרי תכלת אין רואין סימן ברכה ואם עוסקין לשמה מתברכין : בני ביישן נהוג שלא לילך בצידון בערב שבת ובאו בניהן ואמרו לו לר' יוחנן אבותינו הוו עשירים ולא הוו צריכים לעשות מלאכה בערב שבת ואנו עניים מהו לילך ולישא וליתן אמר להם כבר קבלו אבותיכם עליהם דכתיב ואל תטוש תורת אמך ופי' ביתשלמי כי לפרש בים שאלוהו ואמר להם משום דסבר אסור לפרש בים הגדול אבל זה אפי' נדר נשאל וסתירין לו ולא אמר אלא דסבר אסור לפרש בים : בני כי חוזאי נהגו להפרש חלה מן הארוז שאינו חייב בחלה ואסקינן

Rollel Torah Mitzion
2020 West Pratt
Chicago, IL 60645
(773) 973-1450 x114

שמות רבה* ויחזו את האלהים ויאכלו וישתו אכילה ושתיה כדכתיב באור פני מלך חיים. וכן אמרו (שמו"ר פמ"ז ס"ם ה' ועי' פל"ג ס"ד) משה רבינו מאין היה אוכל מזיו השכינה היה מזון ואל תתמה שהרי המיות הנשמות הכשרה הן מזונן מזיו שכינה שנ' (נחמי' ט) ואתה מחיה את כולם, ואתה מחיה לכולם. כי קיום הנפש בהתיחדה בדעת העליון בקיום המלאכים בו והתענות הנפש על הגוף מבטלת הכמות הגופיות כדפרש"י לעיל [הוצ' פפ"ח] עד שיתקיים הגוף בקיום הנפש בלי אכילה ושתיה בקיום משה בהר ארבעים יום. וכן יוכיח עליהו שלא נפרד והושלך הגוף מנפשו עוד היום והתקיים מאז עד עולם. וכן חנוך במדרשי רבותינו (עי' מדה"ג בראשית ה כד). והנה ראינו כי זכי הנפש קיום גופן בדברים הדקים והזכים, כי אנשי המן נתקיימו במן הנבלע באברים שהיה מאור העליון המתגשם ברצון הבורא וזכו שהשיגו בנפלאות כמו שאמרו (מכילתא שירה) ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל, ומשה שנתעלה נפשו יותר בידיעת בוראו לא הוצרך לדבר זה, שנתגשם ונתקיים גופו בזיו השכינה והשגה העליונה. והרשינו במכילתא (ויסע פ"ד) היום לא תמצאוהו בשדה אמר להם היום אי אתם מוצאין אותו אבל אתם מוצאין אותו [למחר ר"א בן תמתא אומר בעוה"ז אין אתם מוצאין אותו אבל אתם מוצאין אותו] לעולם הבא. וזו המימרא נתפרשה על שני דרכים, או שנאמר שיהיו בני העולם הבא מי שלא מגיע מעלתם ליהנות תמיד מזיו שכינה ויהיה קיומם בדבר המתגשם, או נפרש **שדעתו כדברי רבי אליעזר בן תמתא שאנשי העולם הבא קיומם ביסוד המן שהוא מזיו שכינה. ומה שאמרו חכמים (פנה' נב.:) מתיס שעתיד הקב"ה להחיות שוב אין מחרין לעפרן ואותן אלף שנים שעתיד הקב"ה לחדש עולמו הקב"ה עושה להן כנפיים והן שוטין על פני המים, פירוש הכנפיים הוא שתלבש הנפש מלאכות ותתלבש הגוף עמה ולא תתבטל עוד כדדרשינן (קדושין לט: ופוף מוצין) והתרכה ימיס בעולם שכולו אורך. ודמיה לדבר כי בהתחזק כח הנפש על הגוף האפל בדבקה בדעת העליון מקירון פני משה שהיו כפני חמה ופני יהושע כפני לבנה (ב"ב עה.), וכן אמרו (ויק"ר רפ"ל ופפר"ח) בנפתלי בשעה שהיה רוח הקדש שורה עליו היו פניו בוערות כלפידים. ואמרו (פדר"א פ"ב) על רבי אליעזר הגדול כשהיה דורש במעשה בראשית היו קרניתיו יוצאים כקרני משה רבינו ואין אדם מגיע אם הוא יום או לילה. וכן יש בספרי (ריש דברים) פני לדיקים לעתיד לבא דומות לחמה ולבנה ולכוכבים ומזלות וברקים ושושנים ולפורות בית המקדש. ואם לא תשיג דעתנו כיצד יהיה זה נאמין שהוא כן כי הבורא יתברך שמו יודע מקודות הנפש ומהותה יותר מהתחכמותינו. עכשיו ביאורו כונתינו בשכר המצות, ומחזור בקצרה כי שכר הנשמות וקיומן יהיה בגן עדן הוא עולם הנשמות ואחר כך יבאו ימות המשיח במהרה בימינו והוא מכלל העולם הזה ובסוף יהיה יום הדין ותחיית המתים ואח"כ העולם הבא כדפירשתי. ורמז וסימן לדבר שבת ימי המעשה, בשיבי נברא אדם ונגמר, בשביעי [שבת]. כך מלכי האומות בעולם ממשה אלפים כנגד המעשה ימים שנברא בהם עופות ובהמות ושאר דברים, ותפיסת מלכותם מעט בשיבי כנגד ילידת בהמה והיה שנברא עתה בחמלתו, ומלכות בית דוד באלף השני כנגד ילידת האדם שהכיר בוראו ומשל בכולן, ובסוף אותו אלף יהיה יום הדין כנגד אדם שנדון בסופו, ובשביעי שבת והוא החתלת העולם הבא. וכן שבת שני שבוע ובשביעית (ו)שמיטה רמז לעניין. מכאן ילמוד החכם סוד שמיטות ויובלות בכללן. וברוך המלמד לאדם דעת. עד כאן לשונו אך קצרתי:

* בשמו"ר דידן אסר בפ"פ משפטים, ואי' בילקוט שם ובויק"ר פ"כ י.

** בשער הגמול "ובפרש שרמז הכתוב לדעת ר"א בן תמתא בחלת היום שלעתי" וכו'.

נשלם ספר המדע בעזר מלמד אדם דעת

מגדל עוז

ה. כל העוסק עד בה לשמה. פרק תפלת השחר: ואמרו חכמים לעולם יעסוק עד ויעבדו מאהבה. בכר כתבתי בהלכות תלמוד תורה (פ"ג ה"ה) בכמה מקומות אמרו בן וגם הוא פרק תפלת השחר:

ו. דבר ידוע וברור עד סוף הפרק שהוא סוף הספר: כתב הראב"ד לא ידענו לאיזה דבר כיון ואנו מפרשין אותו לשני עניינים לשון שיר כמו שניון לדוד והשני בעבור להכתה תשגה בשניינין שלא תשי אליהם לב עכ"ל: ואני אומר כי הפירוש השני הוא עיקר אבל ר"מ ז"ל והוא נכון ויפה:

סליקו הלכות תשובה וסליק ספר המדע

גדולי החכמים מצווים לנבוני תלמידיהם ומשכיליהם בייחוד, אל תהיו כעבדים המשמשים את הרב על מנת לקבל טובה אלא היו כעבדים המשמשים את הרב על מנת שלא לקבל כלום אלא מפני שהוא הרב ראוי לשמשו, כלומר עבדו מאהבה: [ה] כל העוסק בתורה כדי לקבל שכר או כדי שלא תגיע עדיו פורענות הרי זה עוסק בה שלא לשמה. וכל העוסק בה לא ליראה ולא לקבל שכר אלא מפני אהבת אדון כל הארץ שצוה בה הרי זה עוסק בה לשמה. ואמרו חכמים לעולם יעסוק אדם בתורה אפילו שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה: לפיכך כשמלמדין את הקטנים ואת הנשים וכלל עמי הארץ אין מלמדין אותן אלא לעבוד מיראה וכדי לקבל שכר, עד שתרבה דעתן ויתחכמו חכמה יתירה, מגלין להן רז זה מעט מעט ומרגילין אותן לענין זה בנחת עד שישיגוהו וידעוהו ויעבדו מאהבה: [ו] *דבר ידוע וברור שאין אהבת הקב"ה נקשרת בלבו שלאדם עד שישיגה בה תמיד כראוי ויעזוב כל שבעולם חוץ ממנה, כמו שצוה ואמר בכל לבבך ובכל נפשך, אלא בדעה שידעהו. ועל פי הדעה על פי האהבה אם מעט מעט ואם הרבה הרבה: לפיכך צריך האדם ליחד עצמו להבין ולהשכיל בחכמות ותבונות המודיעין לו את קונו כפי כח שיש באדם להבין ולהשיג כמו שביארנו בהלכות יסודי התורה:

השגת הראב"ד

ה"ו. דבר ידוע וברור שאין אהבת הקב"ה נקשרת בלבו של אדם עד שישיגה בה תמיד כראוי. פ"ל זה הטעיון לא ידענו לאי זה דבר כיון, ואנו מפרשים אותו בשני עניינים, לשון שיר כמו שניון לדוד (תהלים ז ב), ועניין אחר בעבור להכתה תשגה בעניינין שלא תשיס אליהם לב.

שנויי נוסחאות

ה"ו. שלאדם. עי' ילקוט שע"ם הל' יסוה"ת פ"ל ה"ט.

ובכל נפשך אלא כ"ה בכוב כפה"י ובדפוסי פפרד. בקצת כמ"י ובאבר דפוסים ובכל נפשך אינו אוהב הקב"ה אלא.

ועל פי הדעה על פי האהבה כ"ה בכוב כתה"י. בכמה כמ"י ובדפ' פפרדי ועל פי. בשאר דפוסים תהיה.

מקורות וציונים

ה"ה. כל העוסק וכו' ואמרו חכמים עי' מיר בב. ב וסוטה כב. ב והוריות י ב [ובמהרש"ל שם]. העוסק וכו' מפני אהבת וכו' לשמה עי' פיהמ"ש פרק מכות. יעסוק אדם בתורה לפיכו נגמ' [וכ"ה בר"מ פסחים ב:] בתורה ובמצות, ועי' ירושלמי סוגיה פ"ל ה"ז שם מ' רק לענין תורה (עי' שו"ע הגר"ז, דלקמן). אפילו שלא לשמה עי' תשו' רבינו [מהד' בלאו סי' מנה] דמשמע דבכל גווני של שלא לשמה מייירי, ועי' בשו"ע הגר"ז הל' מ"מ פ"ל ס"ג וכקו"ל מש"כ מדר"ל בהל' מ"מ פ"ג ה"ה, ועי' תוס' ברכות ז ב ד"ה העוסק ותמיה ז ב ד"ה וכל, והו' בש"ך יו"ד סי' רמ ס"ק יט. לפיכך כשמלמדין וכו', עי' פיהמ"ש פ' חלק: ה"ו. שאין אהבת הקב"ה וכו' אלא בדעה שידעהו עי' ספרי ותמצא עה"פ והיו הדברים אלה יודע נחיה לד אוהביה וכו' (ק"מ), ועי' סה"מ בריש הטרש המצוה. שישיגה בה תמיד וכו', עי' לעיל ה"ג. ואמר בכל לבבך ובכל נפשך דברים ו ה, [י יב, כו מו]. לפיכך וכו' להבין ולהשכיל וכו', עי' ספרי שסונא בסה"מ עמוד ג. בהל' יסוה"ת פ"ב פ"ב ה"ב ופ"ד ה"ב.

ראב"ד, לשון שיר עי' פ' מרדיס פ"ל אות ו ספר' שבמוקף הסמך ריש לפני יח.

שם, רע"א וכו' שלא תשים אליהם לב עי' רש"י ומצא עוד משני ה עה"פ בהתכתה תשגה תמיד, ועי' עירובין נד ב כגון ר"ל בן פדת וכו', ועי' ירושלמי ברכות פ"ה סה"ל רשב"ל אמרי ולא תון לתמוס בשבת לקיים מה שנאמר בהתכתה תשגה תמיד (מי מיימון):

מקורות וציונים

ה"כ. מי שהדין נותן וכו' הכוהו גוים שו"ע סי' קל"ד ס"ז ס"ח וס"ט ועיין לקמן ס"ו הי"ט במ"מ. ולמה לא בטל עיין קידושין נ.

וכיון שהוכה עד שתשש יצרו וכו' וכ"כ הרמ"ה ב"נ מה: דלכן נמכר סס מסר מודעה לא מהני כשיאמר רוצה אני, וע' רמ"ך.

שנויי נוסחאות

ה"כ. (שורה ב' מלמטה) רוצה הוא לעשות כ"ה ברוב כתב"י וברוב דפו"י וכ"ה לשון ספרה"מ (ע' קנו). בקצת כת"י ובקצת דפו"י ובדפו"ם ד'רוצה.

הגהות הרמ"ך

ה"כ. ולמה לא בטל גט שהרי הוא אנוס וכו' כגון מי שהוכה עד שמכר. [מי שהוכה עד שמכר] הוי כמי שהוכה עד שגירש דהא קימא לן (ב"ב מח:) תלוה וזבין זביניה זביני בין מרי זוזי בין לא מרי זוזי ואין חלוק בין גם למכר בדבר זה ול"ע:

כ ואם הגוים מעצמם אנסוהו עד שכתב הואיל והדין נותן בידי גוים כדין פסול ופוסל אלא כדין אפי' ריח הגט אין בו ופירש"י פסול להתירה לינשא ופוסל מן הכהונה משום ריח הגט ומתמהינן מה נפשך אי גוים בני עישוי נינהו ליתכשר אי לא בני עישוי נינהו מיפסל לא ליפסיל אמר רב משרשיא דבר תורה גם מעושה בגוים כשר ומ"מ אמרו פסול אלא מהא כל אחת תולה עצמה בגוי ומפקעת עצמה מיד בעלה מ"ה אלא כדין נמי אפילו ריח גם אין בו ונהוי כשלא כדין דישראל וליפסיל אלא הא דרב משרשיא בדותא היא ועטעמא כדין בכדין דישראל מיתלף אלא כדין בכדין דישראל לא מיתלף. ופירש"י בדותא היא דודאי אלו בני עישוי נינהו, כדין דגוים גוים שעישוהו וכדין תורה אע"ג דאלו גיטא הוא גזור ביה רבנן לפסול בכהונה משום דמתלף בכדין דישראל ואמו למימר ישראל נמי שעישוהו כדין לא פסיל והאוא גיטא מעלית הוא עכ"ל. משמע בהדיא דכדין דגוים מדאורייתא נמי מיפסיל ולישנא דר"נ נמי הכי דיק דקאמר פסול ופוסל דמשמע דלית ביה שום לד גט אלא שפוסל בכהונה, ולפיכך יש לתמוה על רבינו שכתב

כ מי שהדין נותן אותו לגרש את אשתו ולא רצה לגרש. בית דין של ישראל בכל מקום ובכל זמן מכין אותו עד שיאמר רוצה אני ויכתוב הגט והוא גט כשר. וכן אם [ד] הכוהו גוים ואמרו לו עשה מה שישראל אומרין לך ולחצו אותו ישראל ביד הגוים עד שיגרש [ה] הרי זה כשר. ואם הגוים מעצמן אנסוהו עד שכתב הואיל והדין נותן שיכתוב הרי זה גט פסול : ולמה לא בטל גט זה שהרי הוא אנוס בין ביד גוים בין ביד ישראל. שאין אומרין אנוס אלא למי שנלחץ ונדחק לעשות דבר שאינו מחוייב מן התורה לעשותו כגון מי שהוכה עד שמכר או נתן אבל מי שתקפו יצרו הרע לבטל מצוה או לעשות עבירה והוכה עד שעשה דבר שחייב לעשותו או עד שנתרחק מדבר שאסור לעשותו אין זה אנוס ממנו אלא הוא אנס עצמו בדעתו הרעה : לפיכך זה שאינו רוצה לגרש מאחר שהוא רוצה להיות מישראל רוצה הוא לעשות כל המצות ולהתרחק מן העבירות ויצרו הוא שתקפו וכיון שהוכה עד שתשש יצרו ואמר רוצה אני כבר גרש לרצונו :

כ מי שהדין נותן וכו'. בערכין פ' המומר משקלי עלי (כא.) וכן בגיטי נשים כופין אומו עד שיאמר רוצה אני ופ' המגרש (פח:) גם מעושה בישראל כשר ובגוים פסול ובגוים מוכנין אותו ואומרים לו עשה מה שישראל אומר לך אמר ר"נ גם מעושה בישראל כדין כשר אלא כדין פסול בגוים וכו': ולמה לא בטל גט זה וכו'. שמא זה הוליא הרב מפי' חזקת הבתים (מח:) דאמר רב הונא תליה וזבין זביניה זביני אמאי מעמא מיליאמא וכו' אלא מדאתי וכו' וכן אתה מוצא בגיטי נשים כופין אומו עד שיאמר רוצה אני דילמא הא נמי מצוה נשמוע דברי חכמים וכו':

לחם משנה

כ (מהורה ב') ולמה לא בטל גט זה שהרי אנוס וכו'. ל"ע בדעת רבינו דלא נראה כן לא מפרק חזקת הבתים (מח.) ולא בפרק המגרש (פח:) וכן שנאמר שפסק הרב כאחת מאלו הסוגיות קשה עוגא דאי פסק הרב כסוגית המגרש הרי נאמר שם דגזרו בדגוים אמו בדין דישראל אבל דבר תורה אינו גם כלל והרב כתב דהוא פסול דמשמע דהוי גם מן התורה כי כן דרכו בכל מקום שכותב פסול הוי גם מן התורה כמו שביאר בפ' עשירי (ה"ב) ועוד קשה זאת הקושיא עצמה דשלא כדין דישראל דנאמר שם בפ' המגרש

משנה למלך

דאמר הלכה כר' חנינא אלמא אידי ואידי חד שיעורא הוא עכ"ד הרמב"ן ז"ל. אך עדיין יש לדקדק אינה דהלכתא מה לא חכמים לאחר זמן קדושי מיאון מזמן הגירושין ואדרבה איפכא מסתברא. וי"ל דשאני קדושין דבעינן דעתה ומשום הכי כל שלא הגיעה לעונת הפעוטות אינה מתקדשת מדעתה. אבל גבי גט דלא בעינן דעתה כל שיכולה לשמור גיטה מתגרשת דהא משלחה ואינה חוזרת קרינן בה. והר"ן ז"ל כתב משום דבקדושין איכא קדושי שם צריכין שמירה מעולה ומש"ה בעינן שתגיע לעונת הפעוטות אבל בגט שאינו צריך שמירה כל כך בצרור וזורקו אגוז ונוטלו אגיא ע"כ:

ודע דרש"י ז"ל מוחלפת גירסתו מגירסת הרי"ף דאיהו ז"ל גרים לרור וזורקו אגוז ונוטלו כנגדן בקטנה מתקדשת בקדושי אבים. ונראה דלפי גירסא זו מאי דאמרינן בפרק בית שמאי כל שאינה יכולה לשמור קדושיה אינה צריכה למאן ומאי דאמרינן הכא כל שאינה יכולה לשמור את גיטה אינה יכולה להתגרש אידי ואידי חד שיעורא הוא דהיינו עונת הפעוטות. וא"ל לר' חנינא דכל שלא הגיעה לעונת הפעוטות לא תקינו לה רבנן קדושין למיאון כי היכי דאין לה יד להתגרש. אך רבנן פליגי עליה דרבי חנינא וא"ל דאפי' לא הגיעה לעונת הפעוטות תקינו לה רבנן קדושין. וזה מוכרח דרבנן פליגי עליה מדקאמר הלכה כר' חנינא ולחומרא פליגי וכמ"ש לעיל בשם הרמב"ן וע"כ כי פליגי רבנן ואמרי דאפי' לא הגיעה לעונת הפעוטות תקינו לה רבנן קדושין היינו שהגיעה לשיעור לרור וזורקו אגוז ונוטלו דבגיר מהכי שוטה היא והא פשיטא דאינה מתקדשת אלא מדעתה ורבא דקאמר הכא דבלרור וזורקו מתקדשת למיאון ס"ל דהלכתא כרבנן דפליגי עליה דר' חנינא ופליג עלה דשמואל דאית ליה דהלכתא כר' חנינא ורבא ס"ל דהלכתא כרבנן ועטעמא דהקדימו זמן קידושי מיאון מזמן הגירושין הוא משום שלא רצו להתיר אישות דאורייתא בפחות מעונת הפעוטות אבל בקדושין

למיאון הקדימו הזמן שאין כאן לד קולא כלל. נמצא לפי זה דשמואל דפסק הלכתא כר' חנינא דס"ל דזמן הקדושין והגירושין אידי ואידי חד שיעורא הוא דהיינו עונת הפעוטות. ורבא דפסק כרבנן ס"ל דזמן הקדושין הוא קודם לעונת הפעוטות:

הן אמת שמדברי הר"ן נראה דאף כפי גירסת רש"י רבא ס"ל דהלכתא כרבי חנינא. שהרי בתחלת דבריו הביא גירסת הרי"ף וגירסת רש"י והקשה היכי מפליג בין שיעור גירושין וקידושין דהא חד ליישנא אמר בהו דהכא תנן כל שאינה יכולה לשמור את גיטה אינה יכולה להתגרש והתם ביבמות אמרינן קטנה שאינה יודעת לשמור קדושיה אינה צריכה למאן וי"ל לפי גירסת הרי"ף כו' ולפי גירסת רש"י אלא רצה להתיר אישות דאורייתא בפחות מעונת הפעוטות כו'. משמע דאית ליה דאף לגירסת רש"י רבא אית ליה כר' חנינא וס"ל דמאי דקאמר כל שאינה יכולה לשמור את קדושיה היינו שלא הגיעה

לשיעור לרור וזורקו. וכן הוא דעת הרא"ש בפרק האומר:

ודבר זה קשה בעיני עובא דבשלמא לומר דשיעורא דר' חנינא הוא דמאי דקאמר לשמור קדושיה היינו קדושי כסף דידה דהיינו בקיאה בעיב משא ומתן ושמירת הגט היינו לרור וזורקו אבל מיפסא דשמירת הקדושין יהיה אגוז ונוטלו ושמירת הגט היה עונת הפעוטות זה לא יתכן דהיכא רמיזא בשמירת הגט הגיעה לעונת הפעוטות. ותו דאי שמירת הקדושין דר' חנינא הוי לרור וזורקו וא"כ רבנן דפליגי ס"ל דאפילו קודם זמן זה לרור וזורקו תקינו לה רבנן קדושין. וזה הוא דבר מתמיה בעיני דכיון דבעינן דעתה איך יתכן שתקנו לה רבנן קדושין

קודם זמן לרור וזורקו אגוז ונוטלו:

כ מי שהדין נותן וכו'. משנה בערכין בפרק האומר משקלי עלי. וכתב מרן הכ"מ פה"ע פי' קל"ד בשם תשובת הרשב"ן (מ"ש פי' ס') וז"ל וכתב עוד שם יש אומרים אחר שמע"פ שהוא אומנו בגופו אינו אומנו

הגהות מיימוניות

[ד] ואותם המשומדים ואותם המנויין בשילהי המדיר (עז.) מותר להכריחם ע"י גוים, עד שיאמר רוצה אני כדתנן פ' האומר משקלי עלי (כא.) ויש לדאוג שמא מסר מודעה ובטל את הגט בלשנה לכך צריך שיבטל כל מודעה בשעת מתיה וכן איתא התם פ' האומר משקלי עלי (שם:). וכן בכל הגיטין יש לבטל כל מודעה דעבד. וכן פר"ח. ועיין לקמן בפ"ו (ה"כ). מס' החרומה (פי' קכח) והמלות (דקל"ש ע"ש). ולכוף משומד להוליא עיין פ' כ"ה מהלכות אישות (הגהה ד) ע"כ:

[ה] וכן פר"י הא דקאמר איפא (גיטין פח:) וכגוים מוכנין אותו ואומרים לו עשה מה שישראל אומר לך פי' וכגוים נמי כשר כגון שיבטל כל מודעה בשעת מתיה וכן איתא התם פ' האומר משקלי עלי (כא.). ומה לדאוג שמא מסר מודעה ובטל את הגט בלשנה לכך צריך שיבטל כל מודעה בשעת מתיה וכן איתא התם פ' האומר משקלי עלי (שם:). וכן בכל הגיטין יש לבטל כל מודעה דעבד. וכן פר"ח. ועיין לקמן בפ"ו (ה"כ). מס' החרומה (פי' קכח) והמלות (דקל"ש ע"ש). ולכוף משומד להוליא עיין פ' כ"ה מהלכות אישות (הגהה ד) ע"כ:

[ה] וכן פר"י הא דקאמר איפא (גיטין פח:) וכגוים מוכנין אותו ואומרים לו עשה מה שישראל אומר לך פי' וכגוים נמי כשר כגון שיבטל כל מודעה בשעת מתיה וכן איתא התם פ' האומר משקלי עלי (כא.) ומה לדאוג שמא מסר מודעה ובטל את הגט בלשנה לכך צריך שיבטל כל מודעה בשעת מתיה וכן איתא התם פ' האומר משקלי עלי (שם:). וכן בכל הגיטין יש לבטל כל מודעה דעבד. וכן פר"ח. ועיין לקמן בפ"ו (ה"כ). מס' החרומה (פי' קכח) והמלות (דקל"ש ע"ש). ולכוף משומד להוליא עיין פ' כ"ה מהלכות אישות (הגהה ד) ע"כ:

מגדל עוז

כ. מי שהדין נותן שכופין אותו כו' עד וכוא גם כשר. נמצא ערכין ס"פ האומר משקלי עלי וס' המגרש: וכן אם הכוהו גוים כו' עד גירש לרצונו. בכתובות ס"פ המדיר ובגיטין ס' המגרש:

מלבד שלושתם הנזכרים, הנה הרבה חכמים, ובפרט בדורות האחרונים, אשר הרבו לחבר ספרים בחכמת הקבלה, ולא אמר אדם, הרי שלושה אלו הם בלבד. אבל לדעתי, אין הדבר כן. ולדעתי, אפשר שיש הרבה מחברים בחכמת הקבלה, אלא שלא הגיעו אלינו ספרים אלו, ולא נודע לנו מי הם המחברים. ואולי אם יבוא אליהו ז"ל ויגלה לנו מי הם המחברים, אז נדע מי הם המחברים. אבל עתה, אין לנו אלא שלושה אלו, ולא נדע